Jana Ambrózová - Jozef Hrušovský - Milan Rendoš

Abov a Zemplín

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Ústav pre etnológiu a
ľudovú kultúru

Abov a Zemplín

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

Jana Ambrózová
Jozef Hrušovský
Milan Rendoš

Národné osvetové centrum
Koordinačné centrum
tradičnej ľudovej kultúry
Bratislava 2009

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
zaradilo túto publikáciu
do zoznamu odporúčaných učebných pomôcok
pre základné školy, stredné školy,
mimoškolskú činnosť a iné širšie využitie.

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

Vydalo:
Národné osvetové centrum
ako svoju 2405. publikáciu
Bratislava 2009
1. vydanie

Supervízia edície: Jana Ambrózová
Autori textov:
Jana Ambrózová, Zuzana Beňušková, Jozef Hrušovský
Autori piesňovej časti:
Jozef Hrušovský, Milan Rendoš
Grafická úprava notových zápisov:
Jana Ambrózová, Matej Galgóci, Milan Veróny
Redaktorka: Stanislava Luptáková
Zodpovedný redaktor: Vladimír Kyseľ
Jazyková úprava: Hana Brunovská

Grafická úprava a návrh obálky:
akad. mal. Marta Balážiková
Zalomenie a príprava tlačových podkladov:
O + M, Ing. Oto Balážik
Tlač: Euro PRINT HALL, s.r.o.

ISBN 978-80-7121-322-2

Obsah

6 Úvod

8 Niekoľko slov o ľudovej piesni (J. Ambrózová)

15 Ľudová pieseň v regióne

15 Abov (J. Ambrózová, Z. Beňušková)

17 Zemplín (J. Hrušovský)

20 Použitá a odporúčaná literatúra

22 Vysvetlivky

23 Abecedný zoznam obcí podľa regiónov

23 Abecedný zoznam všetkých piesní

24 Obsah piesňovej časti

25 PIESNE – Abov

55 PIESNE – Zemplín

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Úvod

Kultúrne dedičstvo, hmotné i nehmotné, je súčasťou materiálneho a duchovného bohatstva Slovenskej republiky. Tradičná ľudová kultúra predstavuje tú jeho časť, ktorú vytvorili, ktorou žili a dodnes žijú najširšie vrstvy obyvateľstva. Vytvorili ju generácie príslušníkov slovenského národa, národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na našom území. K multikultúrnej pestrosti prispeli aj regionálne rozdiely, ktoré sa utvárali v rôznych prírodných podmienkach, v odlišnom pracovnom zameraní a náboženskom vyznaní obyvateľov našej krajiny. Takáto kultúrna rozmanitosť je hodnotou, ktorú treba uchovať pre nasledujúce generácie.

Vláda Slovenskej republiky schválila v roku 2007 „Koncepciu starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru". Koncepcia nadväzuje na medzinárodné dokumenty z dielne UNESCO (Medzinárodná organizácia pre vedu, kultúru a vzdelanie pri OSN) a jej hlavným cieľom je komplexne a systémovo riešiť starostlivosť o tradičnú ľudovú kultúru. Medzi systémové kroky patrí – popri spracovaní inventarizácie tradičnej ľudovej kultúry, vytvorení jej centrálnej bázy údajov a pod. – aj sprístupňovanie tradičnej ľudovej kultúry prostredníctvom školskej výučby. V tejto súvislosti Ministerstvo školstva Slovenskej republiky schválilo a od školského roka 2009/2010 zaviedlo do štátneho vzdelávacieho programu prierezovú tému „Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra".

Edícia „Ľudové piesne regiónov Slovenska" je jedným z výsledkov realizácie spomínanej koncepcie a práce expertnej skupiny zriadenej pri Koordinačnom centre tradičnej ľudovej kultúry. Úlohou tejto skupiny bolo prostredníctvom vydavateľskej činnosti navrhnúť niekoľko titulov, ktoré majú podporiť vyučovanie prierezovej témy. Jeden z prvých predstavuje edícia, ktorú tvorí osem zborníkov ľudových piesní zostavených z piesňového repertoáru rôznych regiónov Slovenska. Na ich iniciovaní aj zostavení sa významne podieľala Katedra etnológie a etnomuzikológie Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Jej pedagógovia a absolventi tvoria viac ako polovicu autorského kolektívu.

Pod spoločný názov edície „Ľudové piesne regiónov Slovenska" sú zahrnuté jednotlivé tituly, ktoré reprezentujú regióny, zastúpené v zborníkoch:

Záhorie a oblasť medzi Malými Karpatmi a Váhom
Myjavsko a Trenčiansko
Kysuce, Turiec, Orava a Liptov
Ponitrie a Tekov
Hont, Podpoľanie a Novohrad
Horehronie a Gemer-Malohont
Spiš a Šariš
Abov a Zemplín

Obsahová náplň jednotlivých zborníkov, resp. kapitol každého zborníka je priamo podriadená tomu, na aké účely a komu sú určené. Cieľovou skupinou sú predovšetkým pedagógovia a ich žiaci na základných a stredných školách (to však nevylučuje okruh ďalších záujemcov). Tomu je prispôsobený nielen samotný výber piesní, ale aj vnútorná štruktúra a obsah jednotlivých častí každého zo zborníkov. Ako z ich názvov vyplýva, každý prezentuje piesňovú tradíciu niekoľkých kultúrnych regiónov. Spájanie viacerých regiónov do jedného zborníka nemá viesť čitateľa k tomu, aby začal vnímať združené regióny ako jeden kultúrno-geografický celok. Hoci v niektorých rovinách

tradičnej kultúry by sme medzi nimi určite našli viacero spoločných znakov, spomenutý postup bol motivovaný inými príčinami.

Keďže počet publikovateľných piesní je vždy do istej miery limitovaný, nebolo možné venovať v zborníku adekvátnu pozornosť všetkým obciam a mestám v danej oblasti. Autori sa snažili, aby vybrané piesne reprezentovali pestrý hudobný materiál a súčasne aby geograficky rovnomerne „pokryli" daný región, resp. regióny. Pritom sa usilovali nezanedbať potreby pedagógov nižších stupňov vzdelávacieho systému a zaradiť do zborníkov aj tradičný detský piesňový repertoár, resp. pri výbere piesňového materiálu vo viacerých prípadoch uprednostnili nápevy s jednoduchšou hudobnou štruktúrou.

V snahe o účinnejšie využitie zborníkov v rámci vyučovacieho procesu bolo naším cieľom sprostredkovať čitateľovi prostredníctvom notových a textových zápisov čo najviac informácií o špecifikách piesňovej tradície danej geografickej oblasti. Texty piesní sú uvádzané v miestnych dialektoch a zapísané formou „píš, ako počuješ". Preto sa z nich dajú vyčítať niektoré kľúčové osobitosti lokálnych nárečí. V niektorých prípadoch zachytávame v notových zápisoch viachlasné formy tradičného spevu, poukazujúc tak na ďalšiu dôležitú črtu folklórnej tradície niektorých slovenských kultúrnych regiónov.

Istá časť notových zápisov (prevažne tanečných piesní) obsahuje okrem iného aj grafické značky harmonického sprievodu. Jasne si uvedomujeme, že tú istú ľudovú pieseň možno harmonicky chápať viacerými spôsobmi. Výberom jedného z nich nemáme v úmysle poukázať na jeho nadradenosť voči ostatným spôsobom harmonizácie. Naším prvotným zámerom je uľahčiť situáciu tým čitateľom (pedagógom), ktorí majú záujem používať počas spevu piesne (resp. počas výučby) sprievodný hudobný nástroj. Ponúknutý spôsob harmonického riešenia hudobného sprievodu by mal byť len akousi pomôckou, ktorá sa môže v hernom procese rozvíjať či meniť.

Dôležitou časťou každého zborníka je textová časť, rozdelená do niekoľkých kapitol. Úvodné majú za cieľ uviesť aj menej zainteresovaného čitateľa do prostredia folklóru, prípadne do prostredia ľudovej piesne v širších kultúrno-spoločenských kontextoch. Až druhá kapitola sa svojím obsahom primárne zameriava na charakter piesňovej tradície v danom regióne, resp. regiónoch. Významnou časťou každého zborníka je kapitola s názvom Použitá a odporúčaná literatúra, v ktorej možno nájsť nielen odkazy na vhodné odborné publikácie, ale aj bibliografické údaje o piesňových zbierkach, v ktorých môže čitateľ objaviť ďalší potrebný piesňový materiál.

Pevne veríme, že zborníky venované ľudovým piesňam regiónov Slovenska si nájdu mnohých zvedavých čitateľov. Dúfame tiež, že im pomôžu zodpovedať veľa dôležitých otázok spojených so slovenským folklórom a ľudovou piesňou ako jednou z jeho najreprezentatívnejších foriem.

Niekoľko slov o ľudovej piesni

Ľudová pieseň vo svetle základných atribútov folklóru

Termín *folklore* bol prvýkrát oficiálne použitý v polovici 19. storočia v Anglicku. Jeho význam sa však vtedy chápal pomerne široko. Naznačuje to aj preklad slov, ktoré tento termín tvoria (*folk* = ľud, *lore* = vedomosti, znalosti; *folklore* = vedomosti, znalosti ľudu). Jeho presný obsah sa v rámci vedných disciplín etnológie a folkloristiky celkom jasne obmedzil na niekoľko zložiek *tradičnej* (ľudovej) kultúry. Zjednodušene možno povedať, že v súčasnosti sa pod pojmom folklór chápu určité *umelecké prejavy*, tvorené, realizované a tradované charakteristickými spôsobmi v konkrétnom spoločenskom prostredí. V prípade spomenutej spoločenskej sféry išlo v našej geografickej oblasti predovšetkým o vidiecke spoločenstvo, reprezentované najmä roľníkmi, pastiermi a remeselníkmi, ktoré sa v určitom období súhrnne nazývalo teraz už nie veľmi aktuálnym termínom *ľud* (preto tiež pomenovanie *ľudová pieseň, ľudová kultúra*). Špecifické historicko-spoločenské okolnosti v jednotlivých geografických oblastiach podmienili charakter umeleckého cítenia, resp. myslenia miestneho spoločenstva natoľko, že sa, okrem iných kultúrnych javov, aj jednotlivé zložky folklóru vyvinuli do pomerne originálnych podôb. Folklór sa tak môže svojím charakterom líšiť podľa obce, regiónu, krajiny. Vďaka ich tradovaniu z generácie na generáciu, príp. vďaka iným spôsobom uchovávania a šírenia sa nám niektoré folklórne prejavy, síce v relatívne obmedzenej miere, avšak predsa, zachovali až do dnešných čias.

Folklór je komplexný jav zahŕňajúci tri základné zložky: *hudobnú, tanečnú* a *slovesnú* (povesti, mýty, porekadlá, hádanky, rečňovanky a pod.). Toto rozdelenie je však v istom zmysle pracovné, pretože folklórny prejav neraz tvoria viaceré spomenuté umelecké formy. Tak ako ľudový tanec nemôže existovať bez hudby, ktorá ho sprevádza, tak sa tradičné divadlo, resp. dramatické prejavy (napr. betlehemská hra) nemôžu zaobísť bez slovnej ani bez hudobnej či tanečnej zložky. Je tiež pomerne ťažké zaradiť ľudovú pieseň výlučne do jednej zo spomenutých troch skupín. Z hľadiska melódie sa totiž vníma ako dôležitá forma *hudobného folklóru*, jej neoddeliteľná slovná zložka ju však zaraďuje aj medzi významné *slovesné* folklórne prejavy, preto sa pieseň skúma i z jazykového hľadiska.

Dôvod, pre ktorý sme v našej pracovnej definícii folklóru zdôraznili fakt, že sa tvorí, realizuje a traduje osobitými spôsobmi, je ten, že pri jeho hlbšom skúmaní nachádzame naozaj významné rozdiely, ktoré ho odlišujú povedzme od umeleckej kultúry historicky formovanej v prostredí vyšších sociálnych vrstiev, resp. v prípade hudobného folklóru – od vážnej, tzv. artificiálnej hudby. To, samozrejme, platí aj pre samotnú ľudovú pieseň. Počas niekoľkých desaťročí skúmania folklóru sa podarilo vyšpecifikovať zopár jeho základných vlastností, ktorými sa líši od foriem „vyššej" umeleckej kultúry a ktoré charakterizujú jeho existenciu a povahu v prirodzenom, tradičnom prostredí. Ide predovšetkým o *anonymnosť tvorcu, ústnosť, variantnosť* a *funkčnosť*. Všetky tieto na prvý pohľad nezrozumiteľné, avšak významné pojmy si priblížime pomocou jednoduchých príkladov v nasledujúcich riadkoch. Ich pochopenie je kľúčom k objasneniu podstaty folklóru ako pevnej súčasti našej tradičnej kultúry. A pretože táto knižka je venovaná najmä slovenskej ľudovej piesni, všetky spomenuté pojmy si vysvetlíme vo vzťahu k nej.

Pojem *anonymnosť* tvorcu znamená, že

takmer pri žiadnej ľudovej piesni nepoznáme jej autora. Poznanie autora piesne sa totiž pri jej spievaní nevnímalo ako niečo dôležité.[1] Okrem toho, keď sa napr. pozrieme na piesne, ktoré sa spievajú v určitej obci, nájdeme medzi nimi nielen také, ktoré majú s veľkou pravdepodobnosťou pôvod v danej lokalite, ale nemalú skupinu budú tvoriť aj také, ktoré prišli odinakiaľ, ktoré obyvatelia tejto obce v minulosti prebrali a spievajú dodnes. Niektoré piesne dokonca putovali nielen z dediny do dediny, ale aj z oblasti do oblasti či z krajiny do krajiny, a to prostredníctvom rôznych kolonizačných vín, sezónnych robotníkov, vojakov, remeselníkov a pod. Hneď ako sa istá neznáma pieseň uchádzajúca sa o miesto v miestnom repertoári ľuďom zapáčila (či už ich oslovil text, alebo jej melódia), obyvatelia ju prevzali a spievali pri vhodnej príležitosti.

Veľmi dôležitou vlastnosťou ľudovej piesne a folklórnych prejavov vôbec je ich *ústnosť*. Žiadny folklórny prejav sa jeho nositeľmi nefixoval do podoby písaného textu či notového zápisu. Hlavným spôsobom, ako sa folklórne javy šírili medzi ostatných alebo tradovali z generácie na generáciu, bolo *ústne podanie*. Ľudové piesne sa šírili vďaka prirodzeným speváckym príležitostiam, napr. pri spievaní pri domácich prácach, na lúkach, pri kosení či hrabaní, na páračkách, priadkach, na zábave pri muzike a pod. Tí, ktorí určitú pieseň miestneho repertoáru ešte nepoznali, sa ju počas spomenutých folklórnych príležitostí postupne naučili, pričom si aj podvedome osvojovali spôsoby, ako tú-ktorú pesničku spievať (napr. si osvojovali spôsob frázovania, spôsob samotnej tvorby tónu alebo to, ako a či vôbec spievať druhý hlas a pod.). Takýmto *ústnym* tradovaním sa zachovával nielen miestny piesňový repertoár, ale aj samotný spôsob jeho interpretácie.

Už spomenutá *ústnosť* ako forma existencie piesne (folklóru) v jej tradičnom prostredí išla ruka v ruke s *variantnosťou* ako jednou z jej ďalších dôležitých vlastností. *Variantnosť* môžeme chápať dvoma spôsobmi. Po prvé, žiadna pieseň, ako už bolo povedané, nebola písomne fixovaná notovým zápisom. To dávalo spevákovi istý priestor na vlastný, tvorivý vklad v rámci jej interpretácie, a to priamo úmerne k jeho momentálnemu psychickému rozpoloženiu, speváckym schopnostiam alebo individuálnemu hudobnému cíteniu. Táto skutočnosť často viedla k tomu, že tá istá pesnička nemusela mať rovnakú výslednú hudobnú podobu, či už ju zaspieval opätovne ten istý spevák, nehovoriac o prípade, keď ju nezávisle zaspievali rôzni interpreti. Zberatelia, ktorí chodili po dedinách a zapisovali ľudové piesne, sa neraz stretli so zaujímavým problémom. Hoci sa im podarilo zapísať určitú pesničku od istého speváka, druhý spevák z tej istej obce im už spomenutú pieseň zaspieval trochu pozmenenú (s pridanou melodickou ozdobou, príp. so zmeneným tónom). Práve takéto – takmer identické piesne – nazývame *piesňovými variantmi*.

Druhý spôsob chápania *variantnosti* ľudovej piesne súvisí okrem iného s jej geografickou migráciou. Ako sme už naznačili v jednom z predošlých odsekov, niektoré nápevy, texty piesní alebo dokonca celé ľudové piesne našli svoj domov vo viacerých obciach, regiónoch, ba dokonca v mnohých susedných krajinách. To znamená, že ľudová pesnička sa môže vysky-

[1] Pri niektorých piesňach ich autora poznáme. Typickým príkladom je František Hřebačka, známy pod pseudonymom Fanoš Mikulecký, ktorý vytvoril okolo stovky piesní vrátane, aj na Slovensku relatívne známej, piesne *Vínečko bílé*.

tovať vo viacerých miestnych hudobných kultúrach súčasne. Avšak práve vzhľadom na okolnosti jej putovania sa jej podoba mohla v určitých úrovniach pozmeniť (či už v úrovni textu, alebo hudobnej stránky). V takýchto prípadoch preto tiež hovoríme o existencii ľudovej piesne vo forme viacerých veľmi blízkych variantov.

Pri charakterizácii poslednej spomenutej vlastnosti folklóru, resp. ľudovej piesne – jej *funkčnosti* – možno začať pomerne zjednodušujúco tým, že nie vždy sa piesne spievali výlučne „len tak, pre potešenie". Niektoré boli neoddeliteľnou súčasťou významných zvykov či obradov alebo boli tematikou ukotvenou v ich textoch pevne zviazané s konkrétnymi udalosťami či situáciami. Tesná *funkčná väzba* niektorých piesní s určitým obradom alebo zvykom mnohokrát tiež spôsobila práve to, že tieto piesne prežili dlhé obdobie premien miestneho repertoáru v hudobne nezmenenej podobe a zachovali sa až do dnešných čias (tak v niektorých obciach dodnes pretrvali napr. pesničky spojené so svadobným obradovým cyklom, vianočným obdobím a pod.).

V súvislosti s *funkčnosťou* piesní môžeme spomenúť aj prvé delenie piesní v tejto kapitole. Tým bude delenie piesní na *piesňové žánre*, pri ktorom sa neberie do úvahy ich hudobná stránka, ale výlučne ich *funkcia* v tradičnom prostredí. V takom prípade (vychádzajúc z členenia Ľ. Droppovej) si za najvhodnejšie prvotné delenie určíme delenie piesní na dve základné skupiny, a to:

funkčne viazané piesne,
funkčne neviazané piesne.

Už sme istým spôsobom naznačili, že medzi *funkčne viazané piesne* patria ľudové nápevy, ktoré sú pevne späté s tradičnými zvykmi, obradmi či inými konkrétnymi udalosťami v živote vidieckeho spoločenstva. V takom prípade možno na prvom mieste hovoriť o významnej skupine *piesní obradových*, viažucich sa buď na obrady tzv. kalendárneho cyklu (piesne spievané pri vynášaní Moreny, jánske piesne, vianočné koledy, dožinkové piesne a pod.), alebo na obrady rodinné (krstinové, svadobné piesne alebo pohrebné plače). Ďalšou žánrovou skupinou sú *piesne spojené s tradičnými prácami* (s prácou na lúkach: ženské *trávnice*, mužské kosecké piesne alebo s prácou v lese: drevorubačské, tzv. *rubárske* piesne a pod.). Za tretiu dôležitú žánrovú podskupinu možno považovať *piesne späté s určitými tancami* (špecifické piesne k pastierskemu tancu *odzemok*, k jeho „ženskému variantu" – k *cipovičke*, k strofickému tancu *mojše* a pod.). Poslednou významnou žánrovou podskupinou *funkčne viazaných piesní* je skupina tzv. *detských piesní*, spätá s detskými hrami alebo reprezentovaná rečňovankami, riekankami či špecifickou skupinou ľudových piesní – uspávankami.

Druhá dôležitá skupina – *funkčne neviazané piesne* zahŕňa veľké množstvo nápevov, ktorých interpretácia spravidla nie je pevne spojená s obradom alebo špecifickou situáciou. Do tejto skupiny sa zaraďujú piesne rôznej hudobnej povahy, pričom za najdôležitejšie kritérium ich vnútorného rozdelenia sme zvolili *tematiku* obsiahnutú v ich textovej zložke. Medzi najvýznamnejšie žánrové podskupiny *funkčne neviazaných piesní* patria:

piesne ľúbostné (svojím obsahom sa dotýkajú problematiky ľúbostného či iného vzájomného vzťahu ľudí, spevák nimi vyjadruje žiaľ, sklamanie či radosť vyplývajúce z určitého medziľudského vzťahu a pod.);

piesne so zbojníckou tematikou (svojím textom približujú nielen aspekty života

zbojníkov, niektoré piesne sú svojimi textami priamo späté s tzv. *jánošíkovskou tradíciou*);
piesne zábavné a erotické (humornými či „korenistými" textami pertraktujú rôzne životné situácie);
piesne vojenské (tematikou textov jasne odkazujú na rôzne stránky vojenského života, napr. hovoria o smútku z povinnosti nastúpenia do armády a pod.);
piesne späté s povolaniami (patria sem napr. piesne pltnícke, banícke, drotárske, mlynárske a pod.);
piesne vysťahovalecké (tematika textov jasne poukazuje na fenomén vysťahovalectva, spojený predovšetkým s odchodom za prácou do vzdialenejších krajín, ako napr. do Ameriky, Argentíny, na Dolnú zem a pod.).

Pri takomto spôsobe delenia piesní možno vytvoriť veľké množstvo ďalších podskupín, ktoré sa dokonca vo viacerých prípadoch prelínajú (napr. istá *ľúbostná pieseň* sa môže obsahom textu viazať aj na vojenský život, na moment rozlúčky zaľúbencov a následného odchodu mládenca do armády, čím pieseň môže tematicky spadať aj do skupiny *vojenských piesní*, alebo dokonca obradová pieseň viazaná na krstiny môže svojím pikantným a humorným textom patriť medzi *piesne zábavné a erotické* a pod.).

Žánrová charakteristika piesní sa môže zdať nejednoznačná, ponúkajúca viac možností zaradenia určitej piesne do konkrétnej žánrovej skupiny. Napriek tomu je tento spôsob triedenia ľudových piesní dôležitým postupom pri ich spracovávaní, dokonca pomáha pri ich hlbšom vedeckom skúmaní. Ukázalo sa totiž, že predovšetkým v rámci prvej skupiny *funkčne viazaných piesní* majú piesne jednotlivých žánrov (napr. vianočné alebo lúčne piesne) často spoločné hudobné znaky, čím sa vedcom uľahčuje náhľad na ľudovú pieseň v jej mnohorakosti. Okrem toho pre laických záujemcov sa poznanie žánrového delenia piesní stáva výhodným z praktického hľadiska. Pri práci s piesňovým materiálom, resp. s piesňovými zbierkami sa výrazne zjednodušuje proces výberu vhodných, teda žánrovo príbuzných piesní napr. pri príprave speváckeho čísla (žánrové určenie je jedným z bežných údajov uvádzaných v notových zápisoch ľudových piesní) a pod.

Na záver podkapitoly azda možno dodať, že všetky základné atribúty folklóru, resp. ľudovej piesne, ktoré sme spomenuli, sú pre nich charakteristické takmer výlučne v ich pôvodnom, tradičnom prostredí. V súčasnosti sa okrem niekoľkých výnimiek takmer vždy stretávame s ľudovou piesňou sprostredkovane: prostredníctvom masových médií (rozhlasového vysielania, výnimočne televízie), vystúpení hudobno-tanečných súborov či vďaka publikovaným piesňovým zbierkam. Ľudová pesnička sa tak prenáša do iného prostredia, šíri inými spôsobmi. Porozumenie spomenutým pojmom a ich vzťahu k folklóru, resp. ľudovej piesni je napriek tomu dôležité pre pochopenie procesov vývoja jednotlivých folklórnych javov, tým aj podstaty ich rôznorodosti či miery ich premenlivosti.

Významné zberateľské aktivity na Slovensku

Na to, aby sa dalo určiť, ktoré piesňové žánre sú charakteristické pre ten-ktorý región, alebo zistiť, ktoré sú typické hudobné znaky ľudových piesní určitej oblasti, treba mať na ich vzájomné vedecké skúmanie dostatočné množstvo porovnávacieho piesňového materiálu. Ten sa získava predovšetkým zberateľskou činnosťou, teda zapisovaním či nahrávaním

ľudových piesní priamo v dedinskom prostredí. Tieto tzv. *terénne výskumy* sa na Slovensku realizujú už dlhší čas. V rôznych historických obdobiach však mali osobitý charakter, odlišné materiálne podmienky na realizáciu a taktiež boli motivované odlišnými spoločenskými potrebami.

Výsledkom prvých rozsiahlejších zberov piesní sú impozantné zbierky dvoch významných kultúrnych dejateľov, Pavla Jozefa Šafárika (*Písně swětské lidu slowenského v Uhřích*, 1823, 1827) a Jána Kollára (*Národnie zpiewanky*, 1834 a 1835). Vplyvom dobových udalostí, pre ktoré boli charakteristické národno-emancipačné snahy vo viacerých úrovniach vtedajšieho spoločenského života, prezentujú tieto dve diela iba texty piesní, teda nie úplné piesňové zápisy. Práve zozbieraním ľudovej poézie sa obaja autori snažili poukázať na dostatočné výrazové a vyjadrovacie schopnosti slovenského jazyka.

O niekoľko desaťročí sa uskutočnila zberateľská akcia, ktorá v tom čase nemala v strednej Európe obdobu. Išlo o projekt vydávania *Slovenských spevov*, za ktorý sme si vyslúžili od našich susedov veľký obdiv. Realizoval sa totiž v čase zákazu činnosti Matice slovenskej iba z finančných zbierok dobrovoľných darcov, so zberateľskou pomocou učiteľov, hudobníkov a iných kultúrnych dejateľov, ktorí posielali ľudové piesne z rozličných kútov krajiny do Turčianskeho Svätého Martina, Povereníctvu pre zbieranie a vydávanie Slovenských spevov. Tak sa postupne v období rokov 1880 až 1926 vydalo úctyhodných 1 977 kompletných zápisov slovenských ľudových piesní, a to v troch zväzkoch (každý zväzok obsahoval niekoľko samostatných zošitov). Všetky zošity *Slovenských spevov* sa v rokoch 1972 – 1989 dočkali svojej reedície vďaka Ladislavovi Galkovi, a to v podobe doplneného vydania v šiestich zväzkoch so siedmym registrom (tieto *Slovenské spevy* obsahujú až 4 120 piesní).

Medzi výrazné zberateľské osobnosti na začiatku 20. storočia patrí maďarský hudobný skladateľ Béla Bartók. (O slovenskú ľudovú pieseň prejavili záujem napr. aj českí hudobní vzdelanci[2] na čele s hudobným skladateľom Leošom Janáčkom alebo ruská hudobná folkloristka Jevgenija Lineva, ktorá nahrávala na fonograf viachlasné ľudové piesne na Kysuciach.[3]) Béla Bartók sa zaraďuje medzi prvých významných teoretikov slovenskej ľudovej piesne. Bol jej mimoriadne agilným zberateľom, precíznym zapisovateľom a v neposlednom rade všímavým systematikom a vedcom. Počas niekoľkých rokov prvých desaťročí 20. storočia zozbieral na území Slovenska vyše 3 200 piesní. Veľká časť z nich sa dočkala publikácie, a to v troch zväzkoch *Slovenských ľudových piesní* (1959, 1970, 2009).

Spomedzi zaujímavých a ojedinelých zberateľských akcií prvej polovice 20. storočia možno spomenúť medzinárodný projekt z roku 1929, na ktorom participovala Matica slovenská a vtedy už desať rokov existujúci Štátny ústav pre ľudovú pieseň. Projekt viedol Karel Plicka, prvý profesionálny hudobný folklorista zamestnaný v obnovenej Matici slovenskej, inak významný zberateľ piesní, dôležitá osobnosť fotografie a filmu. Na podnet Československej akadémie vied vtedy francúzska nahrávacia spoločnosť Pathé realizovala pod Plickovým vedením zvukové nahrávanie, ktorého výsledkom bolo 131 gramoplatní slovenskej ľudovej hudby. Dominantná časť z nich zachytáva práve

[2] Ďalší boli napr. Hynek Bím, František Bartoš, Františka Kyselková.

[3] Nebola na našom území prvá, ktorá použila fonograf na nahrávanie ľudového spevu. Už v roku 1901 realizoval slovenský kňaz Karol Anton Medvecký prvé nahrávanie na fonografické valce v Detve.

slovenský tradičný spev.

Aby sme však nevzbudili dojem, že prevažnú zásluhu na zbieraní slovenských ľudových piesní mali predovšetkým „zahraniční" odborníci a hudobní skladatelia, treba zdôrazniť, že okrem týchto niekoľkých spomenutých terénnych výskumov sa v priebehu celého 20. storočia uskutočnilo v rôznej intenzite množstvo zámermi jasne ukotvených zberateľských akcií, vedených domácimi odborníkmi, príp. folklórnymi nadšencami (okrem už menovaných patrili medzi nich napr. J. Blaho, P. Tonkovič, J. Guzová, J. F. Kvetoň, K. Hudec, O. Elschek, A. Elscheková, S. Burlasová, E. Krekovičová, L. Galko, H. Urbancová a ďalší). V polovici 20. storočia významnú časť zberateľských aktivít organizačne zastrešili novovzniknuté inštitúcie ako hudobnofolkloristické oddelenie Ústavu hudobnej vedy SAV (vzniklo v roku 1951), Československý rozhlas v Bratislave a Osvetový ústav, ktoré v súčasnosti reprezentujú hlavne Ústav hudobnej vedy SAV, Slovenský rozhlas a Národné osvetové centrum v Bratislave.

Výsledkom systematickej zberateľskej práce s lokálnym, ale aj celoplošným geografickým záberom boli stále ďalšie publikované zbierky slovenských ľudových piesní. Vyberáme len torzo z nich, poukazujúc predovšetkým na možnú rôznorodosť cieľov, ktoré ich zostavovatelia sledovali: štvorzväzkové *Slovenské ľudové piesne* (1951–1964) s editormi K. Hudecom a F. Poloczekom predstavujú širší repertoár vybraných obcí Slovenska. *Záhorácke pjesničky* (6 zv., 1948–1986) Janka Blaha či *Myjavské piesne* (1958) Júlie Kováčovej reprezentujú teritoriálne zamerané diela. Na pomerne špecifickú žánrovú skupinu piesní je zameraná napr. zbierka Sone Burlasovej *Ej, prišli sme, prišli sme na pole družstevné* (1980) alebo *Vojenské a regrútske piesne* (1991). Náš obmedzený výber zakončíme monograficky koncipovanou zbierkou piesní predstavujúcou repertoár a interpretačné osobitosti jediného speváka: *Eva Studeničová spieva* (1984), ktorú zostavil Karol Plicka. Okrem piesňových zbierok týchto typov sa môžeme v praxi stretnúť aj s takými, ktoré sú výsledkom snaženia samotných obcí. Ide o spevníčky vydávané obecnými zastupiteľstvami s cieľom propagovať či uchovať v tlačenej podobe miestny piesňový repertoár.

Na záver tejto časti môžeme dodať, že prostredníctvom všetkých, či už individuálnych, alebo tímových, zberateľských počinov za celé, nami definované takmer dvestoročné obdobie sa v Matici slovenskej a Slovenskej akadémii vied zhromaždil materiál v úctyhodnom počte vyše 20 000 záznamov piesní, nerátajúc ďalších niekoľko desiatok tisíc zapísaných piesňových textov. Ako už bolo povedané, významná časť uzrela svetlo sveta vo forme knižných publikácií. Treba však dodať, že veľké množstvo piesňového materiálu sa dostalo na verejnosť aj v podobe zvukových nahrávok. V súvislosti s tým možno poukázať na mnohostranné aktivity rozhlasových inštitúcií v Bratislave (so svojimi satelitnými štúdiami v Košiciach a Banskej Bystrici) alebo Brne, ktoré od polovice minulého storočia okrem realizácie vlastných terénnych výskumov vydávali záznamy pôvodných folklórnych prejavov na gramofónových platniach, neskôr na magnetofónových páskach, prípadne na kompaktných diskoch.

Ľudová pieseň z hudobného hľadiska

Pri dostatočnom počte zápisov ľudových piesní ich môžeme hlbšie vedecky porovnávať a skúmať. Odborné analýzy slovenského piesňového materiálu, resp. prvé vedecké závery a domnienky týkajúce sa

hudobnej povahy slovenských ľudových piesní sa objavujú v rôznom rozsahu už po úspešnom dovŕšení niektorých spomínaných zberateľských počinov. Samozrejme, aj odborné poznávanie ľudovej piesne sa vyvíjalo. Menili sa názory na pôvod niektorých jej hudobných znakov, skúmali sa hudobno-genetické vzťahy medzi piesňami susedných národov, pátralo sa po osobitosti slovenského piesňového repertoáru. Vďaka významnému odbornému prínosu viacerých hudobných vedcov sa celé vedecké bádanie v tejto oblasti ukotvilo v jasnom myšlienkovom rámci a na stabilnej teoretickej báze.

Pri odbornom skúmaní hudobnej stránky ľudovej piesne sa na jej vnútornú stavbu nazerá v prvom rade cez optiku týchto hudobných kategórií: *melodika, tonalita, rytmus, metrum, tempo, forma*. Na základe analýzy piesní vo vzťahu k spomenutým hudobným kategóriám sa ukázalo, že všetky piesne možno rozdeliť na základe ich spoločných znakov do niekoľkých skupín. Spomenuté skupiny piesní dostali názov *hudobnoštýlové vrstvy*. Do veľkej miery totiž odrážajú historický vývoj ľudovej piesne, resp. hudobného myslenia, ktoré ju formovalo. Tento vývoj smeroval spravidla od hudobne „jednoduchých" *piesňových typov* smerom k štruktúrou zložitejším piesňam.

Jednotlivé hudobnoštýlové vrstvy slovenských ľudových piesní sú:

1.
Piesne tzv. starej kultúry (niekedy nazývané aj piesne predharmonické)
a) magicko-rituálne piesne
b) piesne roľníckej kultúry
c) piesne pastiersko-valaskej kultúry
d) zbojnícke piesne

2.
Štýlová medzivrstva tonálno-modálneho charakteru

3.
Nové harmonické, resp. harmonicky determinované piesne
a) staršie piesne harmonické
b) piesne novouhorského typu
c) piesne západoeurópskeho typu
d) piesňová tvorba súčasnosti

Na to, aby sme lepšie poznali spomenuté vývojové fázy a hudobné znaky, ktoré ich charakterizujú, treba siahnuť po odbornej literatúre (niektoré vhodné publikácie sú uvedené v nasledujúcej kapitole). Pochopenie vývoja a hudobnej štruktúry ľudových piesní si totiž vyžaduje istý čas a hlbšiu teoretickú prípravu.

Treba však dodať, a priamo to súvisí so „spôsobom života" piesne v jej domácom prostredí, že vývoj jednotlivých *piesňových typov* neprebiehal tak, že jedna hudobnoštýlová vrstva po svojom vzniku nahradila všetky predošlé. Ako aj sám zachovaný piesňový materiál nasvedčuje, všetky typy piesní dokázali do istej miery prežiť obdobia zmien až do súčasnosti. Charakter hudobného myslenia vidieckeho spoločenstva však nezabránil tomu, aby sa napr. niektoré hudobné prvky, typické pre určitú štýlovú vrstvu piesní, „nalepili" povedzme na vývojovo staršie nápevy. Preto pomerne ľahko natrafíme pri práci s pesničkami na piesne, ktoré majú znaky niekoľkých hudobnoštýlových vrstiev. Bez tejto rozmanitosti by náš tradičný piesňový repertoár nebol taký bohatý, aký je vo svojej celistvosti ešte aj dnes.

Abov

Región Abov sa rozprestiera prevažne v oblasti Košickej kotliny. Na severe hraničí so Spišom a Šarišom, východnú hranicu lemuje Zemplín, juh regiónu vymedzuje štátna hranica s Maďarskou republikou. Historickým administratívnym centrom Abova bol hrad Abaujvár. Po viacerých zmenách sa v polovici 17. storočia stali stoličným mestom Košice, ktoré sú dosiaľ dominantným kultúrnym a hospodárskym centrom oblasti. Od roku 1882 bola spojená s Turnianskou župou pod názvom Abovsko-turnianska župa.

Národnostné pomery regiónu charakterizuje početnejšie zastúpenie maďarského etnika na juhu územia. Slovenské obyvateľstvo obýva severnú časť župy, smerom na juh sa nachádzajú zmiešané slovenské a maďarské obce, pričom slovenské jazykové ostrovy dodnes presahujú až na územie Maďarska. Maďari žijú prevažne v obciach v blízkosti štátnej hranice s Maďarskom, na juhu a juhozápadne od Košíc. V niekoľkých obciach pri niekdajšej župnej hranici s Gemerom a Spišom sa časť obyvateľstva hlási k nemeckej národnosti. V Košiciach a okolí je početne zastúpené rómske obyvateľstvo.

Južná časť župy mala poľnohospodársky charakter. Južne od Košíc boli vinohradnícke oblasti. Nemci v oblasti Medzeva a Zlatej Idky sa zaoberali najmä baníctvom a spracovaním kovov a železa. Ťažilo sa aj v Košických Hámroch, Košickej Belej a Rudníku. V polovici 19. storočia sa v menej úrodnej Košickej kotline začala rozvíjať priemyselná výroba. Nedostatok pracovných príležitostí však prinútil mnoho ľudí vysťahovať sa za prácou do zahraničia. Výstavba železiarní v Košiciach v druhej polovici 20. storočia urobila z Košíc spádové priemyselné centrum celého regiónu.

Geografická poloha regiónu, jeho vnútorný kultúrno-spoločenský vývoj, to všetko veľmi úzko súvisí s povahou hudobno-folklórnej, resp. piesňovej tradície, ktorú tu nachádzame. Hneď na úvod spomenieme niekoľko základných informácií týkajúcich sa hudobnej stránky abovských piesní, väčšiu časť však budeme venovať žánrovej povahe repertoáru, ktorú prezentuje tento spevník.[4]

V najvšeobecnejšej rovine môžeme hovoriť o dvoch faktoroch, ktoré poznačili hudobnú stránku abovských ľudových piesní. Jednak je to vplyv súvisiaci s prítomnosťou maďarského etnika, resp. s hraničnou polohou regiónu. Tento aspekt pozitívne ovplyvnil výrazné zastúpenie nových harmonických piesní v miestnom repertoári (predovšetkým starších harmonických, najmä novouhorských) v porovnaní s piesňami predharmonickými.[5] Na druhej strane je to geografické susedstvo so Zemplínom, Šarišom a Spišom, ktoré prispelo k pomerne hojnému výskytu tzv. hypotonálnych (starších harmonických) piesní, príznačných práve pre tradičné hudobné nárečia východného Slovenska.[6]

Spomenuté regióny, Abov nevynímajúc,

[4] V spevníku uvádzame najmä piesne lokálne späté s konkrétnymi obcami regiónu. Predovšetkým v súčasnosti tvoria veľkú časť aktívne spievaného repertoáru ľudové piesne, ktoré svojím výskytom a popularitou presiahli hranice obcí a rozšírili sa po celom Above. Mnohé z nich sú vďaka masovým médiám známe a populárne dokonca vo viacerých regiónoch východného Slovenska. Niektoré môžeme nájsť v prezentovanom výbere, tomuto typu repertoáru sme však zámerne nevenovali väčšiu pozornosť.

[5] Termínmi ako nové piesne harmonické, piesne predharmonické, staršie piesne harmonické či piesne novouhorské sa odvolávame na členenie ľudových piesní uvedené v závere predošlej kapitoly (členenie ľudových piesní na hudobnoštýlové vrstvy). Niektoré základné hudobné znaky spomenutých piesní objasníme na príkladoch v ďalších riadkoch podkapitoly.

majú ešte jednu charakteristickú črtu. Je ňou výrazná väzba ľudových piesní k tancu. Väčšina piesní sa odvíja v pravidelnom, tanečnom metre, čoho priamym odrazom je do istej miery vzorka abovských piesní v tejto publikácii. Takmer všetky majú tanečný charakter.

Zo všetkých slovenských tradičných tancov tu nájdeme zástupcov každej základnej typologickej skupiny.[7] Zo ženských, resp. dievčenských tanečných prejavov boli v Above zaznamenané napr. jarné chorovody a hry späté s vývojovo staršími piesňami, dodnes jednoznačne najrozšírenejšie sú však ženské kolesové tance – *karičky*, pri ktorých dominujú už spomenuté harmonické piesne. V spevníku sa k nim viaže viacero z nich (napr. piesne č. 1, 16, 20 atď.). Pre tento typ tanca je príznačné, že ho inštrumentálne nesprevádza kapela – väčšinou je jediným hudobným sprievodom kolektívny spev tancujúcich dievčat (v tomto prípade neberieme do úvahy javiskové podoby stvárnenia karičiek, ktoré sú skoro vždy sprevádzané ľudovou hudbou). Za všetky mužské tance možno spomenúť napr. interpretačne pôsobivý *verbunk*. Ďalšia pomerne veľká skupina piesní v spevníku sa viaže ku krútivým tancom ako jedným z najrozšírenejších tradičných tancov v regióne, a to predovšetkým ku *krutu* (tiež napr. *do šafľika, krucena*), najmä však k historicky mladšiemu *čardášu* (napr. piesne č. 4, 15, 17 atď.). Aby neboli vynechané v súčasnosti pomerne populárne párové tance, reprezentované najmä polkou, valčíkom či mnohými strofickými tancami, nachádza sa v piesňovom výbere aj nápev k polke (pieseň č. 25).

Tradičný piesňový repertoár v Above charakterizuje niekoľko nosných tém, ktoré v piesňach, resp. ich textoch dominujú. Najviac piesní je ľúbostných. Okrem nich majú ďalšie piesne napr. žartovný charakter (piesne č. 13, 25), iné sa svojím textom viažu k vojenskému životu regrútov (piesne č. 3, 10) alebo sa dotýkajú vysťahovalectva za prácou, ktoré neobišlo ani tento región (pieseň č. 2). Protipólom piesní tanečných sú nápevy voľnej interpretácie (piesne č. 12, 19, 29). V tradičnom repertoári patrili medzi špecifické žánre pomalého tempa napr. uspávanky (pieseň č. 26), ľúbne či kosecké piesne, takisto však tematicky rôznorodé piesne spievané mládencami po dedine. Práve posledné spomenuté mládenecké piesne vo voľnom tempe majú na východnom Slovensku silnú tradíciu a sú veľmi obľúbené.

Významnú žánrovú skupinu obradných piesní Abova reprezentujú svadobné piesne (piesne č. 27, 28). Veľmi zaujímavé sú spomedzi nich piesne späté s konkrétnymi fázami tohto rodinného obradu, či už s odchodom nevesty z domu rodičov, so sprievodom do kostola, alebo s najdôležitejším – čepčením nevesty (napr. k *sviečkovému tancu*).[8] K rodinným obyčajam sa viazali ďalej piesne krstinové či dnes už vzácne – pohrebné plače. Spomedzi výročných zvykov a obradov to boli vianoč-

[6] Okrem iných, významných hudobných atribútov môžeme veľmi zjednodušene uviesť ako poznávací znak hypotonálnych piesní to, že ich melódia sa začína skokom zo spodnej kvinty na základný tón stupnicového radu (alebo sa aj končí skokom opačného smeru).

[7] Viac informácií o tradičnej tanečnej kultúre na Slovensku a rozdelení všetkých ľudových tancov čitatelia nájdu napr. v publikácii S. Dúžeka a B. Garaja (2001).

[8] V mnohých lokalitách východného Slovenska je napr. rozšírený nápev k tzv. *redovému* tancu, ktorý sa tancoval po začepčení mladuchy. Je spätý so známou melódiou. Jej text sa v detailoch líši podľa lokality, no je zaujímavý tým, že sa v ňom priamo reflektuje momentálna situácia v tanci. Ako príklad možno uviesť piesňový variant z Myslavy – *Šedaj, mlada, na stolek*, melodicky a tematicky takmer zhodný napr. so zámutovskou piesňou *Redovi še začina*, kde sa v jednotlivých strofách piesne spomínajú hlavné postavy svadby, a to vzhľadom na to, s ktorou z nich začepčená nevesta práve tancuje (družba, svatka, starosta, kamarátky atď.).

né sviatky, fašiangové obchôdzky po dedine, jarné chorovody a hry, stavanie májov, pálenie jánskych ohňov v letnom období alebo dožinkové slávnosti, všetky boli spojené s veľkou spevnosťou, resp. s bohatým piesňovým materiálom.

Skupinový spev v Above je tradične jednohlasný (len vo výnimočných prípadoch sa u najstaršej generácie v niektorých lokalitách stretávame s prvkami variantnej heterofónie).[9]

Približne od druhej polovice 20. storočia, najmä pod silným vplyvom dychových hudieb čoraz viac nachádzame formy vedenia vrchného hlasu vo vzdialenosti tercie od hlasu základného (v prípadoch, keď to speváci považujú za vhodné, spievajú druhý hlas, naopak, o terciu nižšie)[10], čím je pôvodná jednohlasná interpretácia zatláčaná do úzadia. Pre všetky formy skupinového spevu sa zachováva, resp. je považovaná za pôvodne tradičnú funkcia predspeváka, ktorý začína každú pieseň predspevom. Po jeho predspeve sa pridávajú ostatní speváci.

Zemplín

Teritórium Zemplína sa rozprestiera na území od Slánskych hôr po východnú štátnu hranicu s Ukrajinou, zo severu od pohoria Vihorlat až po južné hranice s Maďarskom, zaberajúc celé geografické územie Potiskej nížiny, Nízkych Beskýd, Bukovských, Vihorlatských a Zemplínskych vrchov s povodiami riek Laborec a Uh. Súčasťou Zemplína je aj časť bývalej Užskej župy, ktorá zasahovala aj na územie Ukrajiny.

Tradičná kultúra regiónu obsahuje okrem slovenského kultúrneho základu aj importované inoetnické prvky, najmä rusínsko-ukrajinskej a maďarskej kultúry. Región bol najskôr osídľovaný v nížinatých oblastiach. Vyššie položené územia prišli v tomto zmysle na rad neskôr, predovšetkým v období tzv. valaskej kolonizácie, keď hornatejšie časti regiónu osídľovalo prevažne rusínske obyvateľstvo. Rusíni obývajú najhustejšie práve severné a východné územie Zemplína. Administratívno-kultúrnymi centrami tejto oblasti sú Medzilaborce, Humenné, Snina, čiastočne i Sobrance. Južná hranica regiónu sa vinie v blízkom okolí mesta Kráľovský Chlmec, kde je výrazne rozšírené maďarské etnikum. Súčasťou všetkých etnografických regiónov východného Slovenska sú i Rómovia, ktorých sídla sú nerovnomerne rozšírené takmer v každej lokalite.

V Zemplíne, Abov nevynímajúc, sú doteraz živé lokálne nárečia. Transkripcia publikovaného piesňového materiálu je preto v oboch regiónoch realizovaná v zmysle „píš, ako počuješ", čo znamená, že výslovnosť spoluhlások *d, t, n, l* závisí od zapísaných, resp. nezapísaných interpunkčných znamienok. Treba si uvedomiť, že v mnohých prípadoch ovplyvňujú význam slov (napr. slovo *žaľ* = žiaľ, *žal* = vzal, zobral, kosil; *lapac* = chytať, *ľapac* = potľapkávať, ale i veľa rozprávať či nezmyselne rozprávať; *vaľal* = váľal sa, *valal* = dedina). Tak ako aj v ostatných regiónoch východného Slovenska, aj v Zemplíne

[9] V prípade variantnej heterofónie ide o spev takpovediac „jednohlasný", ktorý iba v niekoľkých momentoch piesne prechádza do dvojhlasu, predovšetkým z dôvodu odlišnosti variantu piesne spievaného niektorým zo speváckov.

[10] Okrem toho v rámci hypotonálnych piesní, ktoré sa končia spodnou kvintou od základného tónu, a práve spomenutého „tercovania", môžeme sa u speváckov stretnúť s tendenciou vytrvať vo vrchnom hlase aj v záverečnom tóne piesne, ktorý v pôvodnej melódii klesá na spodnú kvintu, čím s vrchným, tercovaným hlasom utvorí v závere sextový interval, čo je takisto interval typický pre viachlasné stvárnenie piesňovej vrstvy západoeurópskeho typu, ktorá tvorí významnú časť repertoáru dychoviek.

nachádzame mäkko vyslovované spoluhlásky *ś* a *ź* ako ekvivalenty spoluhlások *s, z* (napr. *śńich* – sneh, *źima* – zima). Slová obsahujúce *y* (ypsilon) boli zapísané iba s mäkkým *i* (*viśtreľic* = vystreliť, *miśľec* = myslieť a pod.). Výnimkou je rusínsko-ukrajinský dialekt, ktorý obsahuje i tvrdo vyslovované slabiky *my, ky, by, vy*. V takom prípade sa napr. *poďme, my, ďivčata* vyslovuje ako *poďme, m´, ďivčata*; alebo *ej, volky moji* sa vyslovuje ako *ej, volk´ moji*. Vtedy tvrdo vyslovované *i* a *y* indikujeme v textových zápisoch ypsilonom.

Z hudobného hľadiska prevláda v zemplínskej oblasti harmonická piesňová kultúra nad piesňami modálneho charakteru či piesňami predharmonickými. Niektoré z hudobných znakov harmonických piesní sme čiastočne ozrejmili už v predchádzajúcej časti o Above. Podobne ako v iných východoslovenských regiónoch, aj tu nachádzame tzv. hypotonálne piesne (pieseň č. 48).

Funkcionalita piesní Zemplína je z hľadiska žánrov podobná ako v ostatných regiónoch. Prejavuje sa predovšetkým vo väzbe piesňového repertoáru na kalendárny a rodinný obradový cyklus. V takto chápanom rámci sa udržiava ešte i v súčasnosti, najmä prostredníctvom svadobných zvykov (napr. piesne späté s momentom čepčenia nevesty, s družbovským tancom, so špecifickým rozlúčkovým tancom svadobčanov s nevestou – s tancom *redovi*). Piesne kalendárneho obyčajového cyklu výrazne ustupujú. V minulosti to boli napr. piesne vianočných sviatkov (koledy, duchovné piesne, piesne k betlehemským hrám), fašiangové piesne (pieseň č. 43), nápevy spojené s jarnými zvykmi, zamerané na úspešný prechod zo zimného do jarného obdobia (v spevníku uvádzame príklady piesní k jarným chorovodom, piesne č. 38, 51), nehovoriac o piesňach spätých so stavaním májov, s pálením jánskych ohňov či dožinkovými sviatkami.

V zemplínskom piesňovom materiáli majú svoje miesto i funkčne neviazané piesne, spievané pri rôznych príležitostiach. Ide o piesne tematicky rôznorodé – mládenecké (napr. pieseň č. 50), regrútske (napr. pieseň č. 64), žartovné (piesne č. 30, 37, 53) alebo vysťahovalecké a pod. Dominantné postavenie si však zachovávajú piesne ľúbostné (reprezentuje ich takisto väčšina piesní v spevníku).

Z hľadiska spôsobu interpretácie sa jednotlivé nápevy vyskytujú jednak vo forme parlandových piesní, na druhej strane v podobe piesní pravidelného metra. Piesne spievané voľne, ťahavo majú v regióne rôznu žánrovú príslušnosť, spomedzi nich by sme chceli upozorniť na pomalé, dodnes mimoriadne populárne mládenecké piesne, ktoré sa v minulosti často sústreďovali do tzv. *večarkov* (išlo o stretnutia mladých dievok a mládencov), pochôdzok po dedine, dnes sa spievajú predovšetkým v oddychových častiach zábav, svadieb alebo pri iných spevných príležitostiach. V spevníku ich reprezentujú piesne č. 44, 50.

Významná časť piesňového materiálu v Zemplíne je funkčne spätá s tanečnými prejavmi, čo možno vnímať ako príznačné pre oblasť celého východného Slovenska. Spomedzi všetkých starších tanečných foriem sú najviac zastúpené krútivé tance starého a nového štýlu (v regióne sú rozšírené pod rôznymi lokálnymi názvami, najznámejšie sú *krucena* – piesne č. 34, 40 a vývojovo mladší *čardáš* – napr. piesne č. 45, 47). Zo ženských tancov sú pre región príznačné kolesové tance – *karičky*, ktoré sa spravidla tancujú v kruhu za spevu tanečníčok, tanečná motivika je obohatená o rytmické podupy, príp. skandované pokriky (napr. piesne č. 33, 38, 55). Mužské tanečné formy

reprezentujú špecifické tance ako *verbunk* alebo s ním súvisiace „tanečné paródie" na vojenský život – *marhaňska, bašistovska* či *sarku raz*. Napriek významnej tanečnej bohatosti, ktorú sme v predošlých riadkoch predstavili len okrajovo, musíme spomenúť aj „mladšie" strofické, najmä párové tance ako valčík (pieseň č. 41) a polka (pieseň č. 46), ktoré sú výrazne zastúpené v celom regióne, z hudobného hľadiska často späté aj s viachlasnou interpretáciou.

Skupinový spev u zemplínskych spevákov je vedený zväčša v jednohlase. Sporadicky sa rozvetvuje do dvojhlasu až trojhlasu (ďalšie hlasy sú v tom prípade vedené nad základným hlasom a pod ním), ktorý v závere vyúsťuje znovu do unisona (v niektorých prípadoch je posledná slabika strofy takisto spievaná viachlasne, napr. pri speve ťahavých, parlandových piesní mládencov, ide však už o novší fenomén, pieseň č. 44).

V mnohých obciach, najmä teritoriálne situovaných v odľahlejších, menej prístupných častiach oboch kultúrnych oblastí, ešte aj dnes nachádzame neznáme piesne. Vzhľadom na vysoký vek poslednej žijúcej generácie nositeľov tradičnej kultúry už ďalšie objavené piesne môžu byť iba sprostredkované tými, ktorí sa ich od nich naučili a naďalej si ich vo vhodných chvíľach pospevujú. Nám ostáva iba veriť, že táto zbierka prispeje k zachovávaniu a ďalšiemu šíreniu nášho piesňového bohatstva ako jedinečného klenotu národnej tradície.

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

Použitá a odporúčaná literatúra

Zoznam publikácií použitých pri tvorbe kapitoly Niekoľko slov o ľudovej piesni

Bartók, B.: Slovenské ľudové piesne 3. Bratislava 2009.
Blaho, J.: Záhorácke pjesničky. Bratislava 1948 – 1986.
Burlasová, S.: Ej, prišli sme, prišli sme na pole družstevné. Bratislava 1980.
Burlasová, S.: Ľudová pieseň na Horehroní. Bratislava 1987.
Burlasová, S.: Vojenské a regrútske piesne. Bratislava 1991.
Elscheková, A., Elschek, O.: Úvod do štúdia slovenskej ľudovej hudby. Bratislava 2005.
Galko, L. (zost.): Slovenské spevy I – VII. Bratislava 1972 – 1989.
Jágerová, A. (zost.): Škola ľudového spevu II. Zvolen 2002.
Plicka, K.: Eva Studeničová spieva. Martin 1984.
Urbancová, V.: Lúčne piesne – trávnice. Bratislava 2005.

Ďalej uvádzame publikácie, ktoré sme použili pri tvorbe textu regionálne zameranej kapitoly. Okrem spomenutých prameňov obsahuje zoznam literatúry bibliografické údaje publikácií venovaných problematike folklóru, ľudovej piesni alebo charakteru tradičnej kultúry a speváckej tradícii priamo v Above a Zemplíne.

Publikácie zamerané na problematiku hudobného folklóru a ľudovej piesne

Dúžek, S., Garaj, B.: Slovenské ľudové tance a hudba na sklonku 20. storočia. Bratislava 2001.
Elschek, O.: (heslá) Etnomuzikológia, Hudobná folkloristika, Ľudová pieseň, Nástrojová hudba, Tanečná hudba. In: Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska I., II. Bratislava 1995.
Elscheková, A., Elschek, O.: Slovenské ľudové piesne a nástrojová hudba. Antológia. Bratislava 1982.
Elscheková, A., Elschek, O.: Úvod do štúdia slovenskej ľudovej hudby. Bratislava 2005.
Jágerová, A. (zost.): Škola ľudového spevu I. Zvolen 2001.
Jágerová, A. (zost.): Škola ľudového spevu II. Zvolen 2002.
Kresánek, J.: Slovenská ľudová pieseň zo stanoviska hudobného. 1. časť. Bratislava 1951.
Leng, L.: Náuka o slovenskom hudobnom folklóre. Bratislava 1977.
Leng, L.: Slovenské ľudové hudobné nástroje. Bratislava 1967.
Leng, L.: Slovenský hudobný folklór. Bratislava 1961.

Publikácie venované kultúrno-historickým kontextom vývoja folklóru daných regiónov a pramene piesňového repertoáru

Beňušková, Z. a kol.: Tradičná kultúra regiónov Slovenska. Bratislava 1998.
Demo, O.: Z klenotnice slovenských ľudových piesní. Bratislava 1981.
Hrušovský, J.: Sláčikové ľudové hudby regiónov východného Slovenska. Ľudová hudba a piesne Zámutova. Prešov 2007.
Hrušovský, J.: Vlastný terénny výskum z rokov 1980 – 1989.
Kocák, Š. – Kocák, P.: Tradičná ľudová kultúra obce Zámutov. Zámutov 2003.
Leng, L.: Slovenské hudobné nárečia. Bratislava 1993.
Libera, J.: Spevy Zemplína III. Michalovce 2003.
Nemcová, M. (zost.): Piesne Abova. Prešov 2001.
Nemcová, M. (zost.): Piesne Zemplína. Bratislava 1999.
Palkovič, K.: Slovenské nárečia. Banská Bystrica 1981.
Piesne z Parchovian. Michalovce 1980.
Piesne z východného Slovenska. Košice 1986.
Repovský, M.: V richtárovej studni. Výber najobľúbenejších slovenských ľudových piesní. Košice 1996.
Zálešák, C.: Ľudové tance na Slovensku. Bratislava 1964.

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

Vysvetlivky

V notových zápisoch piesní v tomto spevníčku sa používajú rozličné grafické označenia a symboly. Niektoré z nich si vysvetlíme, aby boli zrozumiteľnejšie a ľahšie sa s piesňami pracovalo.

♩ = 120 *rezko* označenie tempa, ktorým sa vyjadruje rýchlosť, akou je vhodné danú pieseň interpretovať. Číslo uvedené za štvrťovou notou naznačuje, koľko nôt tejto dĺžky sa v rámci melódie danej piesne doslova „zmestí" do časového intervalu jednej minúty (čím je číslo väčšie, tým sa pieseň spieva rýchlejšie). Číselné označenie dopĺňa slovné vyjadrenie tempa, resp. charakteru prednesu

(♩ = 88) *voľne, pomaly* číselné tempové označenie v zátvorke pomáha určiť orientačnú dĺžku jednej štvrťovej hodnoty, hoci tá môže v piesni, v rámci naznačeného „voľného" prednesu, do istej miery kolísať

koruna, fermáta; uvedená značka pomerne výrazne predlžuje tón, nad ktorým je umiestnená

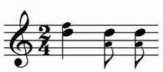 noty s malými hlavičkami a s nôžkami rovnakého smeru znázorňujú druhý hlas k danej melódii

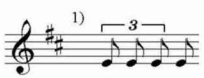

číslo v úvode taktu znamená, že v iných strofách piesne môže mať daný takt alebo viac nasledujúcich taktov iný hudobný obsah. Ten je notačne znázornený v samostatnej osnove pod notovým zápisom piesne. Práve číslo pre neho určené poukazuje na miesto v zápise piesne, na ktoré sa daná zmena viaže

G veľké písmeno znamená durový kvintakord
g malé písmeno znamená molový kvintakord
G^7 veľké písmeno s číslom 7 znamená dominantný septakord
Gzm veľké písmeno + písmená „zm" znamenajú zmenšený kvintakord
G/E^7 lomka medzi akordickými značkami vyjadruje, že na danom mieste si možno vybrať medzi dvomi rôznymi akordmi

Abecedný zoznam obcí podľa regiónov

ABOV

Bohdanovce
Kalša
Kecerovské Pekľany
Košická Belá
Košické Hámre
Krásna nad Hornádom
Malá Ida
Myslava
Nižná Kamenica
Nižný Klátov
Nováčany
Poproč
Skároš
Vyšná Myšľa
Vyšný Klátov

ZEMPLÍN

Blatné Revištia
Bracovce
Brekov
Budkovce
Dlhé Klčovo
Dúbravka
Fekišovce
Horovce
Hudcovce
Jovsa
Markovce
Parchovany
Petrovce nad Laborcom
Poruba pod Vihorlatom
Pozdišovce
Rakovec nad Ondavou
Stakčínska Roztoka
Stanča
Trebišov
Trhovište
Vechec
Vojčice
Vranov nad Topľou
Zalužice
Zámutov
Závadka

Abecedný zoznam všetkých piesní

A muj mili
A na briešku
A na hore, a na hore
A na hure, a na hure
A tu hura, a tu hura
Amerika žem veľika
Beželo dziučatko
Biela košuľenka
Budu hrac
Bul ja beťar
Ča, volki, do stodolki
Či ja taka ňeščešľiva
Čija to dzivočka
Do haju, lišočka
Draha mi je, draha
Dreveni mostočok
Dze je hura
Dzive huši ľeca
Ej, bula bi dzievočka
Ej, či ja ňe dzevečka
Ej, široki jareček
Ej, už bulam´ še davno
Fašengi, fašengi
Fodri mojo, fodri
Hej, koňe mi za vodu
Hej, ňeodaj še
Hej, oktober, oktober
Hodzel ši kolo nas
Idzem, idzem
Išlo dziuče popod ľes
Išol jeľeň do jeľeňa
Ja koňe napajal
Jak ja šternac ročki mala
Jaňičku rapavi
Kebi bulo ňe pre Hanču
Kec pojdzem z valala
Ked ja išol kolo mľina
Ked me išľi
Kedz ja sebe
Ľeceľi žuravi
Ľem, ľem toto
Mala ja frajiroch
Mila moja, dze ši bula
Muj frajir naveľo
Na briešku bivame
Na stred Novačenoch
Ňe do šena
Ňechoce, paropci
Ňešedňem ja na lavočku
Oči, oči, čarne oči
Odavac še budu
Okolo dzevočki
Oraľi volečki
Poňižej valala
Poslala me švekra
Sama ja pasuľu sadzila
Stracila ja, stracila
Sušedova hiža
Šej, haj, zašpeval mi ftaček
U Petrovec f peršim dome
Urezala paľec
Ušňiže mi, ušňi
Už ňa uhvarila
V našej kerce
Vibierajce, mamko moja
Visoka sosna horela
Z rozmariji pokretečku
Zlamaľi še mľinarovi

Centrum ľudovej kultúry

Obsah piesňovej časti

ABOV

1. A na briešku 26
2. Amerika žem veľika 27
3. Biela košuľenka 28
4. Či ja taka ňeščešľiva 29
5. Draha mi je, draha 30
6. Ej, bula bi dzievočka 31
7. Ej, či ja ňe dzevečka 32
8. Ej, široki jareček 33
9. Fodri mojo, fodri 34
10. Hej, oktober, oktober 35
11. Hodzel ši kolo nas 36
12. Idzem, idzem 37
13. Išol jeľeň do jeľeňa 38
14. Jaňičku rapavi 39
15. Kec pojdzem z valala 40
16. Kedz ja sebe 41
17. Ľem, ľem toto 42
18. Na briešku bivame 43
19. Na stred Novačenoch 44
20. Okolo dzevočki 45
21. Oraľi volečki 46
22. Poňižej valala 47
23. Sušedova hiža 48
24. Šej, haj, zašpeval mi ftaček 49
25. Urezala paľec 50
26. Uśňiže mi, uśňi 51
27. Vibierajce, mamko moja 52
28. Visoka sosna horela 53
29. Z rozmariji pokretečku 54

ZEMPLÍN

30. A muj mili 56
31. A na hore, a na hore 57
32. A na hure, a na hure 58
33. A tu hura, a tu hura 59
34. Beželo dziučatko 60
35. Budu hrac 61
36. Bul ja beťar 62
37. Ča, volki, do stodolki 63
38. Čija to dzivočka 64
39. Do haju, lišočka 65
40. Dreveni mostočok 66
41. Dze je hura 67
42. Ej, už bulam´ še davno 68
43. Fašengi, fašengi 69
44. Hej, koňe mi za vodu 70
45. Hej, ňeodaj še 71
46. Išlo dziuče popod ľes 72
47. Ja koňe napajal 73
48. Jak ja šternac ročki mala 74
49. Kapuli šašom 75
50. Kebi bulo ňe pre Hanču 76
51. Ked ja išol kolo mľina 77
52. Ked me išľi 78
53. Ľeceľi žuravi 79
54. Mala ja frajiroch 80
55. Mila moja, dze ši bula 81
56. Muj frajir naveľo 82
57. Ňe do śena 83
58. Ňechoce, paropci 84
59. Ňešedňem ja na lavočku 85
60. Oči, oči, čarne oči 86
61. Odavac še budu 87
62. Poslala me švekra 88
63. Sama ja pasuľu sadzila 89
64. Stracila ja, stracila 90
65. U Petrovec f peršim dome 91
66. Už ňa uhvarila 92
67. V našej kerce 93
68. Zlamaľi še mľinarovi 94

Centrum pre ľudovú kultúru

Abov

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

1 A na briešku

Košická Belá (Abov)
dievocká, ľúbostná

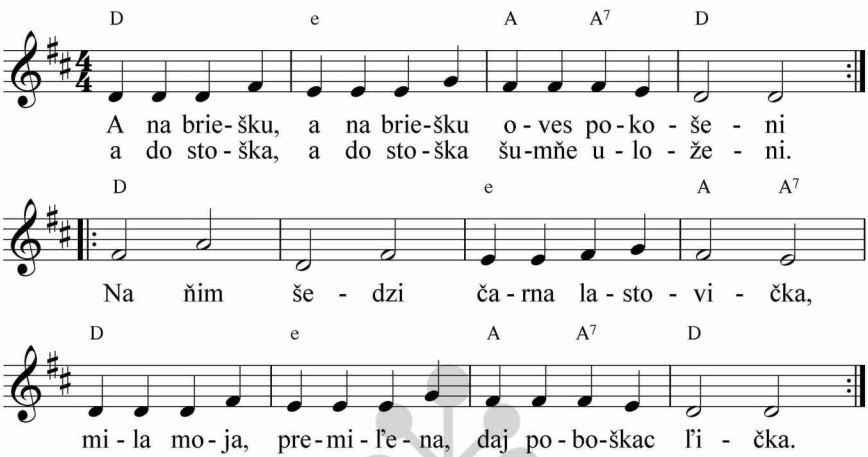

1. A na briešku, a na briešku oves pokošeni
a do stoška, a do stoška šumňe uloženi.
|: Na ňim šedzi čarna lastovička,
mila moja, premiľena, daj poboškac ľička. :|

2. Kebi ja ci, kebi ja ci ľička boškac dala,
ta ja bi še, ta ja bi še ňigda ňevidala.
|: Sto raz, ňe raz ja ci povedala,
ic odo mňe, ňestoj pri mňe, ja ce ňevolala. :|

2 Amerika žem veľika

Košická Belá (Abov)
vysťahovalecká

♩ = 90 *mierne, krokom*

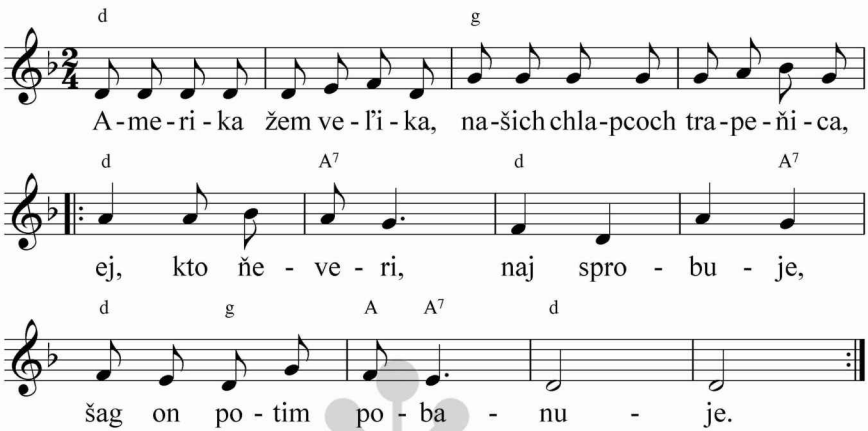

1. Amerika žem veľika,
   našich chlapcoch trapeňica,
   |: ej, kto ňeveri, naj sprobuje,
   šag on potim pobanuje. :|

2. Ja ňeveriel, som sproboval,
   za dva ročki som vandroval,
   |: ej, a na treci domu prišol,
   za dva ročki pešo išol. :|

3. Kec som prišol do valala,
   mila na kapurke stala.
   |: Ej, vitaj, vitaj, moj miľeni,
   z americkej veľkej žemi. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

3 Biela košuľenka

Košická Belá (Abov)
vojenská

♩ = 90 *mierne, krokom*

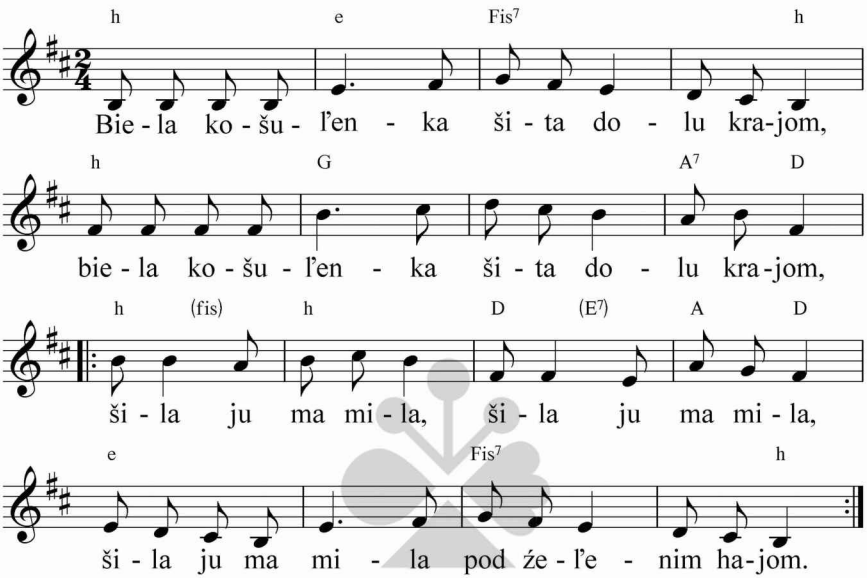

Centrum pre tradičnú

1. |: Biela košuľenka šita dolu krajom, :|
|: šila ju ma mila, šila ju ma mila,
šila ju ma mila pod źeľenim hajom. :|

2. |: Kedz ju višivala, veśelo śpievala, :|
|: kedz mi ju davala, kedz mi ju davala,
kedz mi ju davala, žalošňe plakala. :|

3. |: Naco ci, moj mili, košuľenka budze, :|
|: ti pojdzeš na vojnu, ti pojdzeš na vojnu,
ti pojdzeš na vojnu, kto ju nośic budze. :|

4. |: Kec pojdzem na vojnu, veźňem ju zo sebu, :|
|: budzem śe z ňu cešic, budzem śe z ňu cešic,
budzem śe z ňu cešic, jako, mila, s tebu. :|

4 Či ja taka ňeščešľiva

Krásna nad Hornádom (Abov)
ľúbostná

♩ = 90 *mierne, krokom*

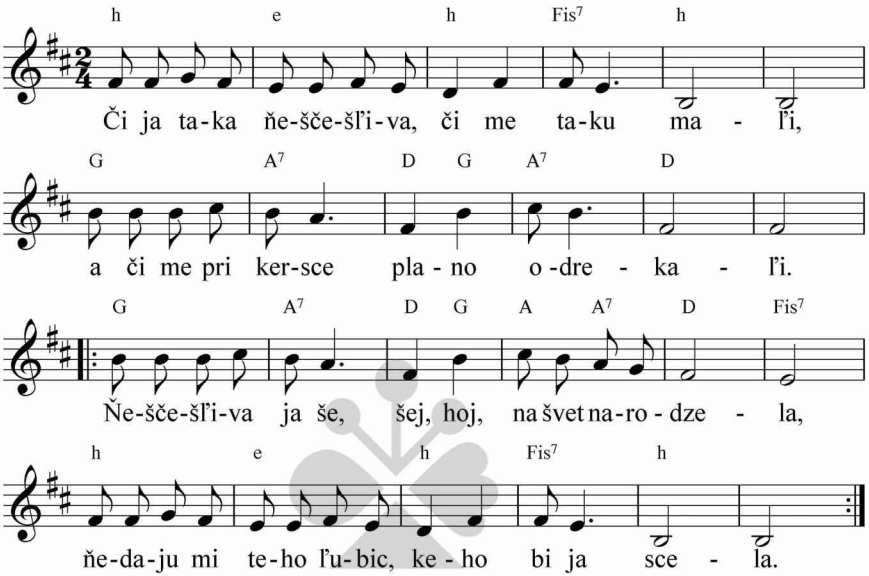

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

1. Či ja taka ňeščešľiva, či me taku maľi,
a či me pri kersce plano odrekaľi.
|: Ňeščešľiva ja še, šej, hoj, na švet narodzela,
ňedaju mi teho ľubic, keho bi ja scela. :|

2. Hoč bi sce mi, mamo moja, ňič ňebuľi daľi,
ľem bi sce me buľi na dzeku vidaľi.
|: Na dzeku, na voľu, šej, hoj, za mojho frajera,
šej, hoj, bo mojo šerdečko ľem za ňim umera. :|

5 Draha mi je, draha

Poproč (Abov)
ľúbostná

♩ = 140 *rezko, krokom*

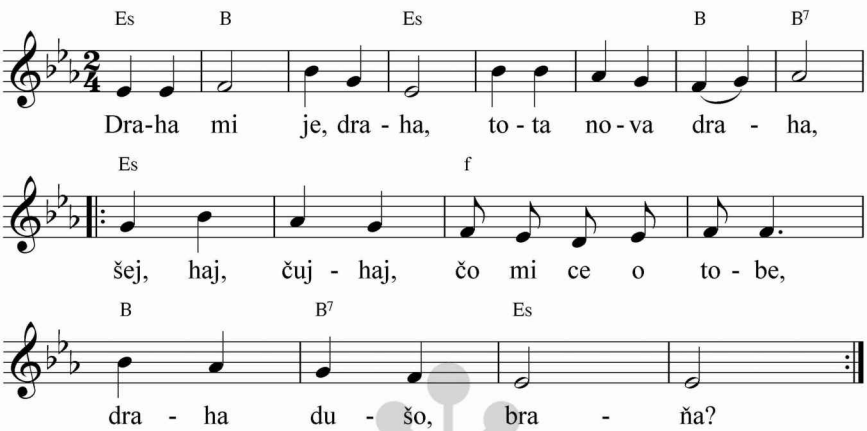

1. Draha mi je, draha, tota nova draha,
|: šej, haj, čuhaj, čo mi ce o tobe, draha dušo, braňa? :|

2. Braňa mi ce, braňa, šitke ľudze bridze,
|: šej, haj, čuhaj, čarne oči plaču, bo ce radzi vidze. :|

3. Plačce očka, plačce, aľa ňedźmirkajce,
|: šej, haj, čuhaj, koho sce ľubeľi, toho zaňechajce. :|

4. Koho ja ľubila i rada vidzela,
|: šej, haj, čuhaj, mojomu šerdečku vecej ho ňetreba. :|

bridze ľudze = britkí ľudia

6 Ej, bula bi dzievočka

Košická Belá (Abov)
ľúbostná

♩ = 80 *mierne, krokom*

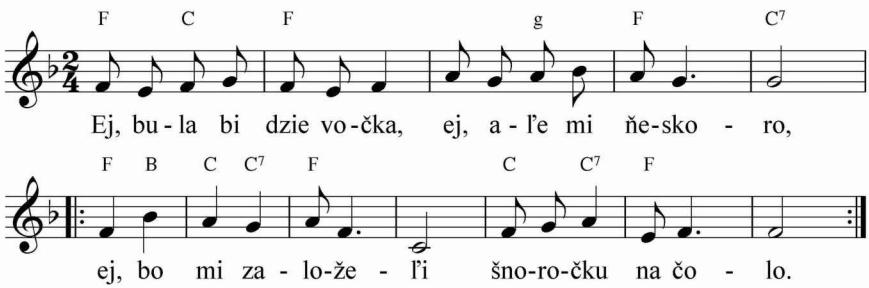

1. Ej, bula bi dzievočka,
ej, ale mi ňeskoro,
l: ej, bo mi založeľi
šnoročku na čolo. :l

2. Ej, bo mi založeľi,
ej, čarnu, ňe belavu,
l: žebi ja ňechodzela
dziefku maľovanu. :l

3. Ej, harmoňija hrala,
ej, teki hlas ňemala,
l: ej, kec sebe beľanska
dziefka zašpievala. :l

4. Ej, špievam sebe veľo,
ej, smutňe ňevešelo
l: ej, bo mojo šerdečko
vo mňe skameňelo. :l

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

7 Ej, či ja ňe dzevečka

Bohdanovce (Abov)
ľúbostná

♩ = 150 *rezko*

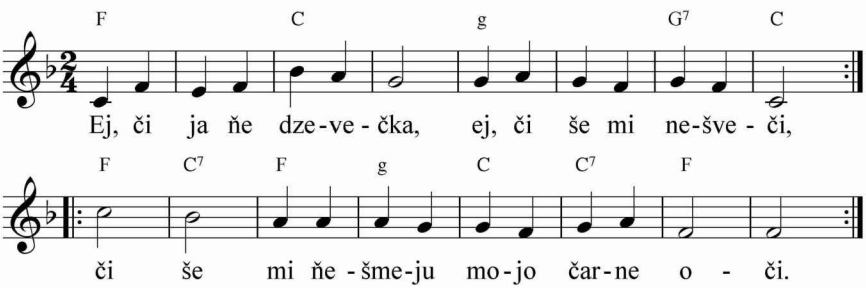

1. |: Ej, či ja ňe dzevečka, ej či še mi ňešveči, :|
   |: či še mi ňešmeju mojo čarne oči. :|

2. |: Ej, čarne ja očka mam, ej, bele ja ľička mam, :|
   |: ten budze ščešľivi, kemu ich bočkac dam. :|

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

8 Ej, široki jareček

Nižná Kamenica (Abov)
ľúbostná

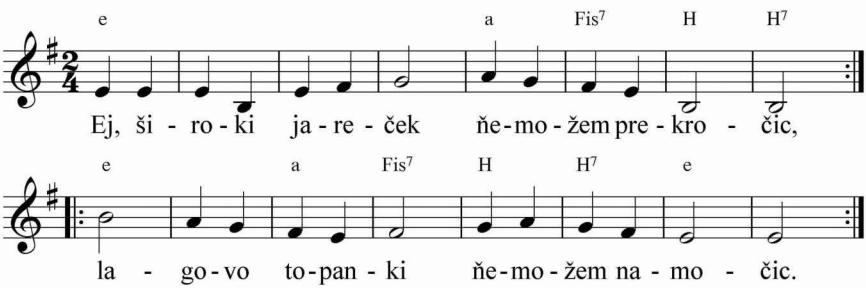

1. |: Ej, široki jareček ňemožem prekročic, :|
   |: lagovo topanki ňemožem namočic. :|

2. |: Paradna ja dzevečka, aňi mi pari ňet, :|
   |: aňi f Kameňici pre mňe frajera ňet. :|

3. |: Ej, na dzeku frajera a na voľu muža, :|
   |: vera budzem hodzic, jak červena ruža. :|

4. |: A jak tota ružička medži ružičkami, :|
   |: teka i ja budzem medži dzevečkami. :|

Centrum pre ľudovú kultúru

9 Fodri mojo, fodri

Kecerovské Pekľany (Abov)
ľúbostná

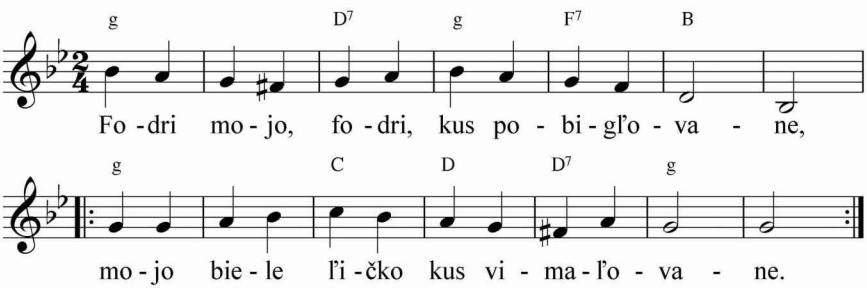

1. Fodri mojo, fodri, kus pobigľovane,
   |: mojo biele ľičko kus vimaľovane. :|

2. Poltopanki mojo, bi sce še podarľi,
   |: bi z vami šustrove fše roboti maľi. :|

3. Šej, haj, poltopanki mojo, jag mi nošku scisľi,
   |: frajeru moj ľubi, jag zme še rozešľi. :|

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

10 Hej, oktober, oktober

Krásna nad Hornádom (Abov)
regrútska

♩ = 120 *mierne, krokom*

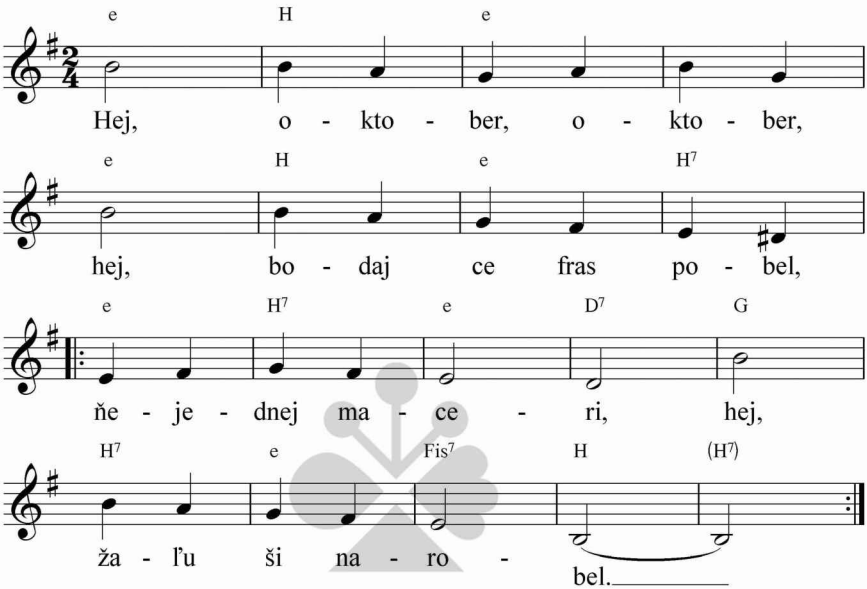

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

1. Hej, oktober, oktober, hej, bodaj ce fras pobel,
   |: ňejednej maceri, hej, žaľu ši narobel. :|

2. Hej, už idu regruci, hej, šumňe špivajuci
   |: a za ňima idu, hej, macere plačuci. :|

3. Hej, ňeplačce, mamočko, hej, za to, že ja vojak,
   |: aľe za to plačce, hej, chto vas budze hovac. :|

4. Hej, doteraz vas hoval, hej, najmlatši sinaček,
   |: teraz muši služic, hej, vojenski hľebiček. :|

5. Hej, vojenski hľebiček, hej, ňe je nadosc slani,
   |: šag ja ho posoľim, hej, svojima solzami. :|

6. Hej, budze žaľ, budze žaľ, hej, tej mojej maceri,
   |: ked me ňeuvidzi, hej, večar pri večeri. :|

11 Hodzel ši kolo nas

Bohdanovce (Abov)
ľubostná

♩ = 80 *voľne, pomaly*

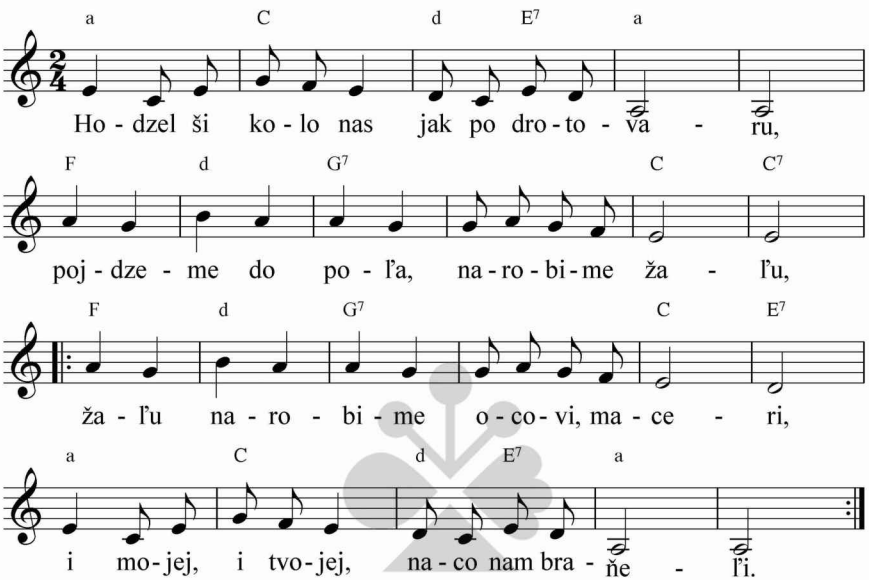

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

1. Hodzel ši kolo nas jak po drotovaru,
pojdzeme do poľa, narobime žaľu,
|: žaľu narobime ocovi, maceri,
i mojej, i tvojej, naco nam braňeľi. :|

2. Ňebraňce mi, mamko, ot teho beťara,
kec mi zabraňice, skočim do Hornada,
|: skočim do Hornada, do najhľipšej vodi,
hibaj me sam Pam Boh stamac višľebodzi. :|

3. Ňebudzem, ňebudzem skakac do Hornada,
bo to veľka voda, a ja dzevka mlada,
|: pojdzem ja za teho, co po vašej voľi,
aľe moj veľki žaľ ňigda ňepreboľi. :|

drotovar = centrum dediny

12 Idzem, idzem

Nováčany (Abov)
vojenská

voľne

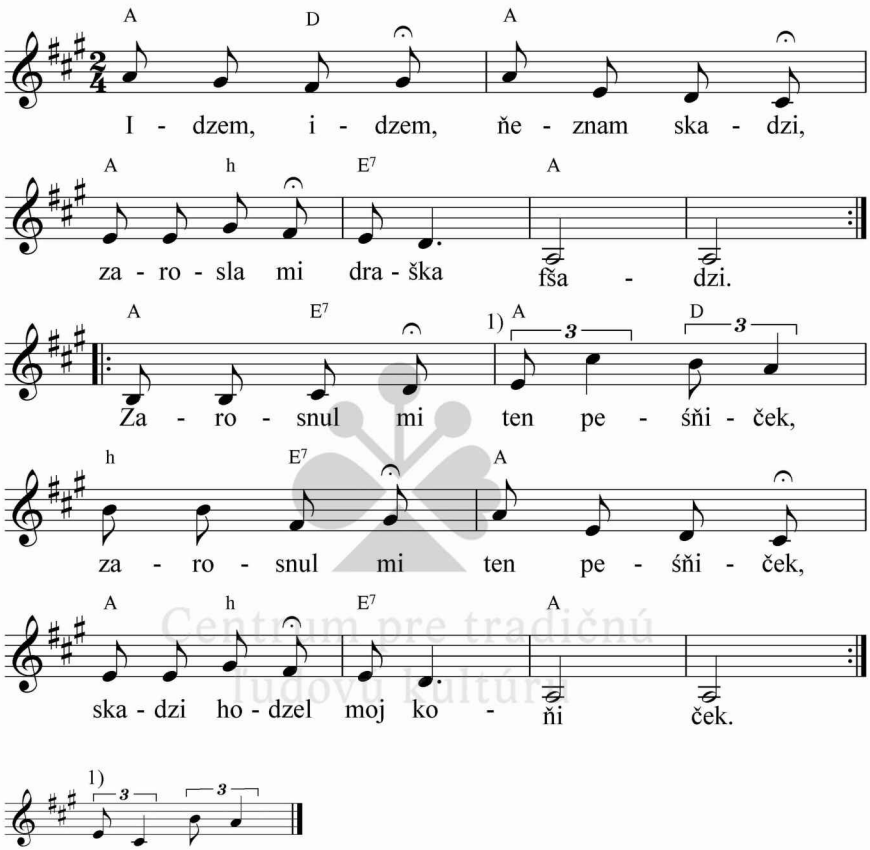

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

1. |: Idzem, idzem, ňeznam skadzi,
zarosla mi draška fšadzi. :|
|: Zarosnul mi ten peśńiček,
zarosnul mi ten peśńiček,
skadzi hodzel moj końiček. :|

2. |: Idzem, idzem, bo ja mušim,
bo ja hudobnej matki sin. :|
|: Hudobna me matka mala,
hudobna me matka mala,
beťara me vihovala. :|

3. |: Dam za kalap tri perečka,
śedňem sebe na koňička. :|
|: Ostroški mi začerkaju,
ostroški mi začerkaju,
už me na vojnu volaju. :|

13 Išol jeľeň do jeľeňa

Košická Belá (Abov)
žartovná

♩ = 100 *rezko, veselo*

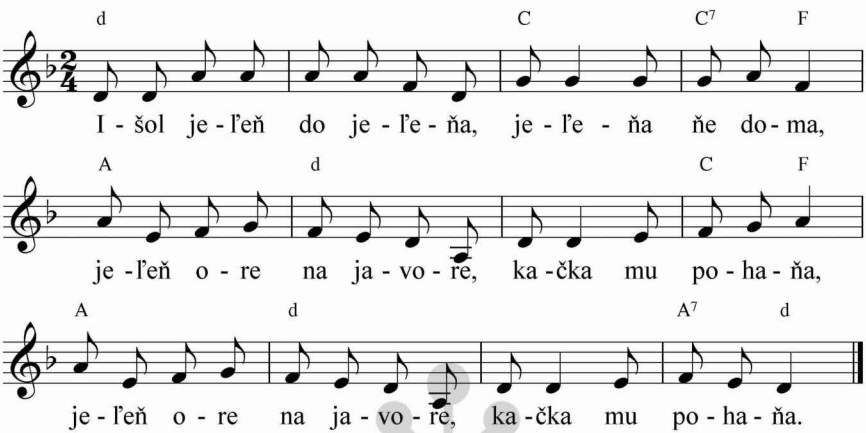

1. Išol jeľeň do jeľeňa, jeľeňa ňe doma,
   |: jeľeň ore na javore, kačka mu pohaňa. :|

2. Kačka še mu pošpocela na ribovim chvosce,
   |: porodzela dvanac chlapcoch a trinaste dziefče. :|

Ústredie ľudovej umeleckej
ľudovú kultúru

14 Jaňičku rapavi

Nováčany (Abov)
ľúbostná

♩ = 180 *rezko*

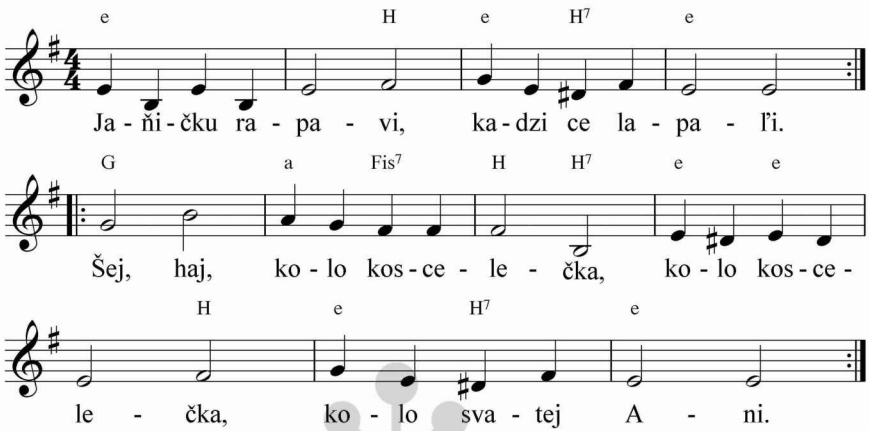

1. |: Jaňičku rapavi, kadzi ce lapaľi. :|
   |: Šej, haj, kolo koscelečka,
   kolo koscelečka, kolo svatej Ani. :|

2. |: Jaňičku, žoltovlas, čom ňechodziš do nas, :|
   |: šej, haj, či śe mamki bojiš,
   či śe mamki bojiš, či o mňe ňestojiš. :|

3. |: Mamki śe ňebojim, o tebe ňestojim, :|
   |: šej, haj, ja s takim dzevčecom,
   ja s takim dzevčecom hoc dze pohutorim. :|

Centrum tradičných ľudových kultúr

15 Kec pojdzem z valala

Malá Ida (Abov)
ľúbostná, k tancu typu *čardáš*

♩ = 120 *rezko*

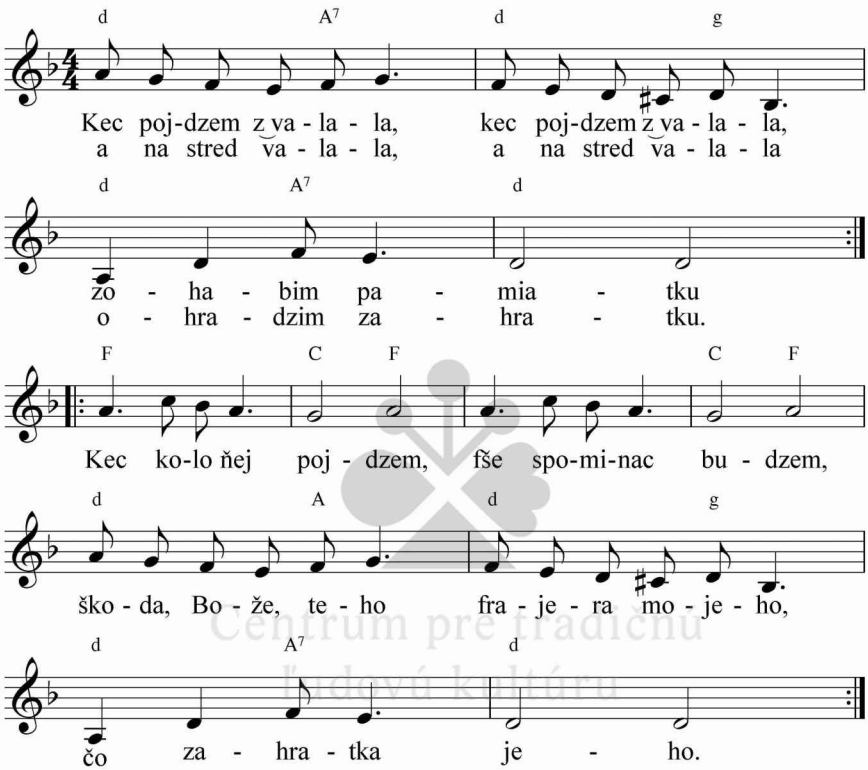

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

1. Kec pojdzem z valala, kec pojdzem z valala, zohabim pamiatku
a na stred valala, a na stred valala ohradzim zahratku.
|: Kec kolo ňej pojdzem, fše spominac budzem,
škoda, Bože, teho frajera mojeho, čo zahratka jeho. :|

2. Bo tota zahratka, bo tota zahratka šumňe ohradzena,
vikvitla v ňej ruža, vikvitla v ňej ruža bela i červena.
|: Kec kolo ňej pojdzem, fše spominac budzem,
škoda, Bože, teho frajera mojeho, čo zahratka jeho. :|

16 Kedz ja sebe

Vyšný Klátov (Abov)
ľúbostná

♩ = 180 *rezko*

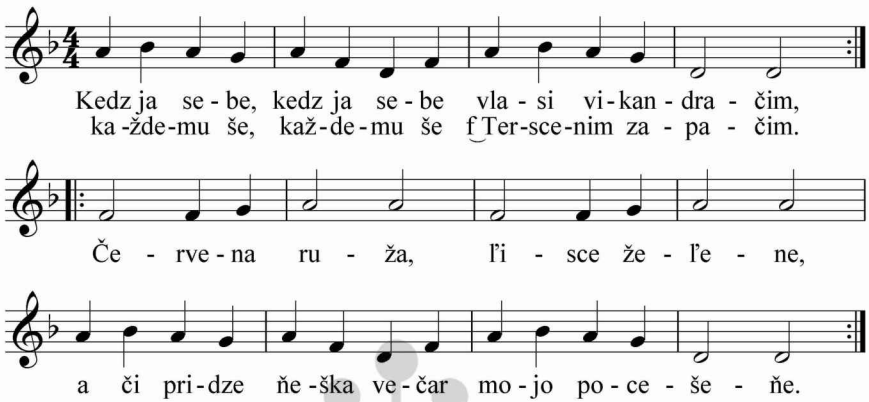

1. Kedz ja sebe, kedz ja sebe vlasi vikandračim,
každemu še, každemu še f Terscenim zapačim.
|: Červena ruža, ľisce želene,
a či pridze ňeška večar mojo pocešeňe. :|

2. Kec ňepridze, kec ňepridze, priľeci, priľeci,
kec ňe vo dňe, kec ňe vo dňe, ta v noci, ta v noci.
|: Červena ruža, ľisce želene,
a či pridze, či ňepridze mojo pocešeňe. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

17 Ľem, ľem toto

Vyšná Myšľa (Abov)
ľúbostná, k tancu typu *čardáš*

♩ = 100 *mierne, krokom*

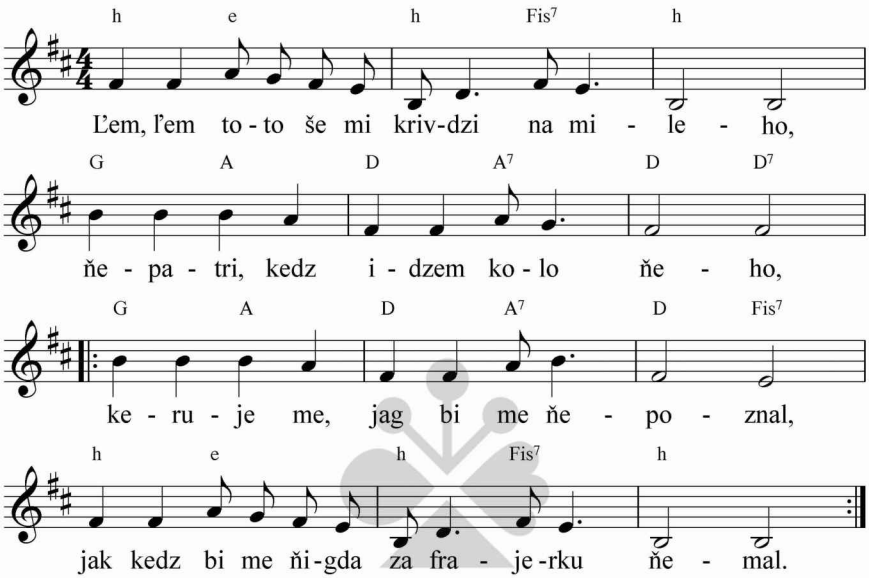

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

1. Ľem, ľem toto še mi krivdzi na mileho,
ňepatri, kedz idzem kolo ňeho,
|: keruje me, jag bi me ňepoznal,
jak kedz bi me ňigda za frajerku ňemal. :|

2. Ach, ja, ach, jaka ja, mamko, zarmucena,
každa dzevka ma u nas frajera.
|: A ja ňemam, moj frajer me ňechce,
jag von mi zahubel vo valaľe ščesce. :|

18 Na briešku bivame

Košická Belá (Abov)
dievčenská

♩ = 120 *mierne, krokom*

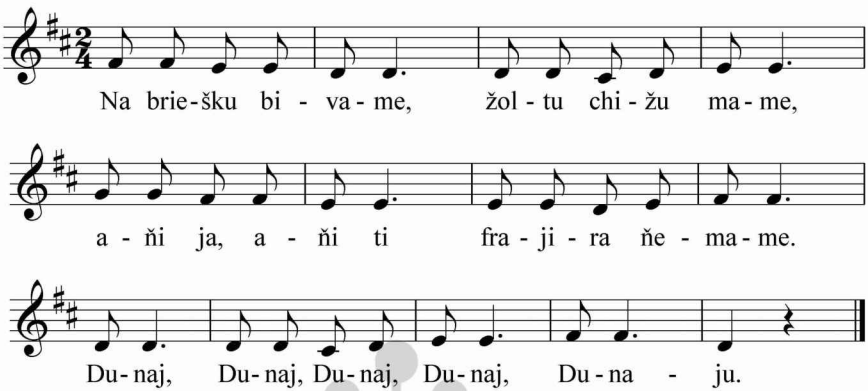

1. Na briešku bivame, žoltu chižu mame,
aňi ja, aňi ti frajira ňemame.
Dunaj, Dunaj, Dunaj, Dunaj, Dunaju.

2. Išľi ripki na most, prazni Dunaj ostal,
modľi še, šuhaju, žebi ši me dostal.
Dunaj, Dunaj, Dunaj, Dunaj, Dunaju.

3. Kedz ňebanovala ribička za vodu,
ta i ja ňebudzem, beťaru, za tobu.
Dunaj, Dunaj, Dunaj, Dunaj, Dunaju.

4. Beľanske paropci take jak tralala,
najkrajše dziefčatko vihnaľi z valala.
Dunaj, Dunaj, Dunaj, Dunaj, Dunaju.

Centrum pre ľudovú kultúru

19 Na stred Novačenoch

Nováčany (Abov)
ľúbostná

(♩ = 100) *pomaly*

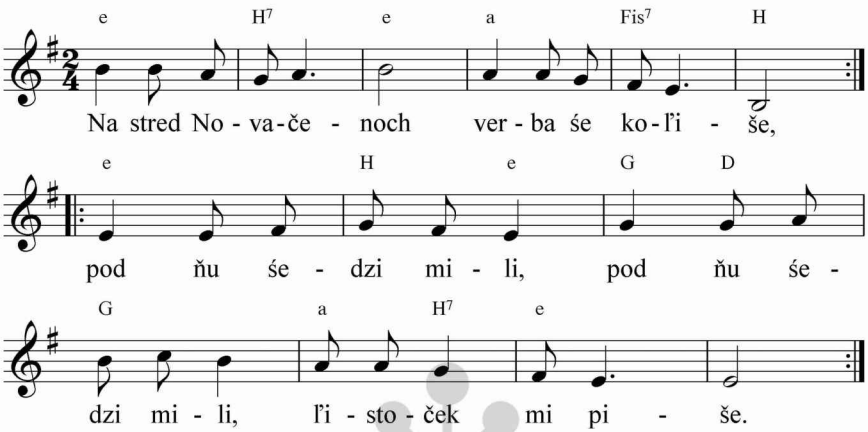

1. |: Na stred Novačenoch verba śe koľiše, :|
|: pod ňu śedzi mili, pod ňu śedzi mili,
ľistoček mi piše. :|

2. |: Ľistoček mi piše, paper do papera, :|
|: či ja tu ňeľubim, či ja tu ňeľubim
druheho frajera. :|

3. |: A ja mu pisala ľem jednu kartečku, :|
|: či on tam ňeľubi, či on tam ňeľubi
druhu frajerečku. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

20 Okolo dzevočki

Myslava (Abov)
ľúbostná, k tancu typu *karička*

♩ = 200 *rezko*

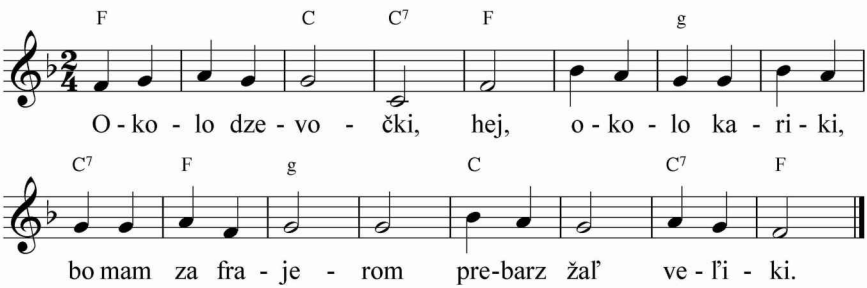

1. Okolo dzevočki, hej, okolo kariki,
bo mam za frajerom prebarz žaľ veľiki.

2. Žaľ mi je za žaľom, hej, za belim šuhajom,
a čo to za šuhaj, že za ňim taki žaľ.

3. Žaľe mojo, žaľe, hej, jak se me zajaľi,
ňe z jednoho bočku, aľe s každej strani.

4. Jeden mam od otca, hej, druhi od maceri,
treci od miloho, že ňebudzem joho.

5. Kec ňebudzem joho, hej, ta budzem druhoho,
takeho šuhaja ňespodzevanoho.

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

21 Oraľi volečki

Kalša (Abov)
ľúbostná

♩ = 180 *rezko*

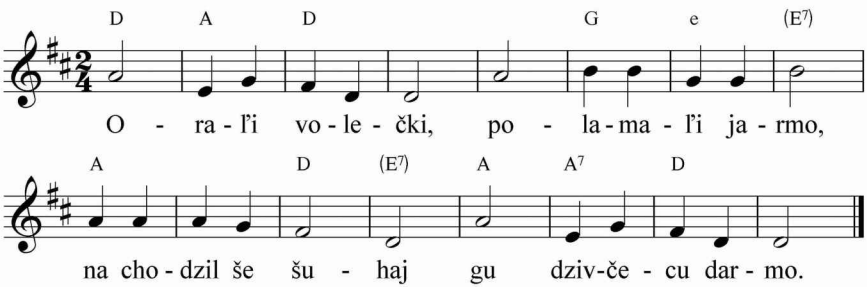

1. Oraľi volečki, polamaľi jarmo,
nachodzil še šuhaj gu dzivčecu darmo.

2. Orce poľo, orce, mojo zochabjajce,
pridze orac poľo pocešeňe mojo.

3. Pocešeňe, laska, ňevidzela ňeška,
jutre pohotove, uvidzim, abo ňe.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

22 Poňižej valala

Myslava (Abov)
ľúbostná

♩ = 180 *rezko*

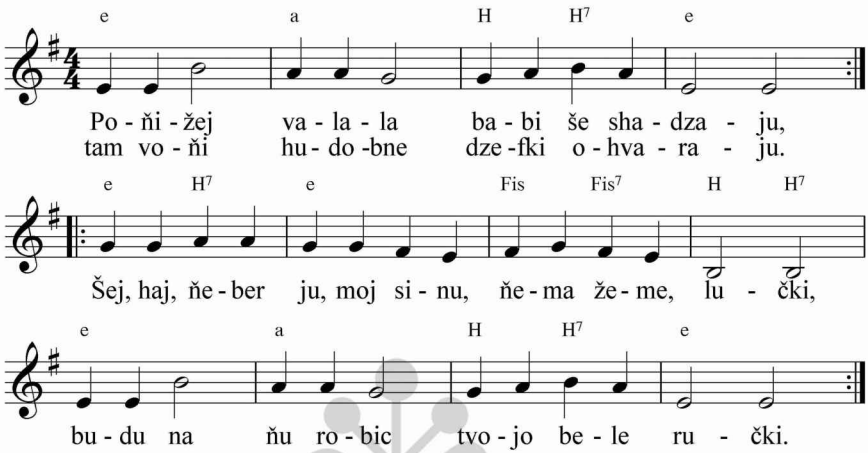

1. Poňižej valala babi še shadzaju,
tam voňi hudobne dzefki ohvaraju.
|: Šej, haj, ňeber ju, moj sinu, ňema žeme, lučki,
budu na ňu robic tvojo bele ručki. :|

2. Poňižej valala vikvitla pšeňica,
povedaju na mňe, že ja paradňica.
|: Šej, haj, ňe paradňica ja, eši ja ľem budzem,
mojemu milemu na troc robic budzem. :|

3. Pisal mi mili moj a dal me pozdravic,
či ma do nas hodzic, či me ma zohabic.
|: Šej, haj, ja mu otpisala, pozdravic ho dala,
že ňemam kalapček, bim še mu klaňala. :|

4. Špevajme, dzefčeta, každa svoju notu,
bo še ňevidame šicke v jednim roku.
|: Šej, haj, a eši špevajme každa svoju pešeň,
bo še ňevidame šicke jednu ješeň. :|

Centrum pre rómsku kultúru a vzdelávanie

23 Sušedova hiža

Nižný Klátov (Abov)
ľúbostná

♩ = 120 *mierne, krokom*

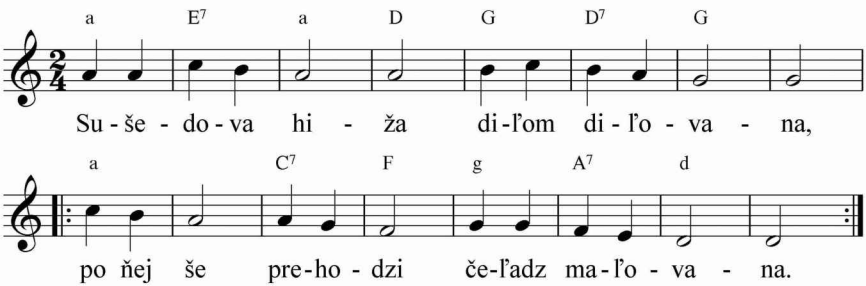

1. Sušedova hiža diľom diľovana,
|: po ňej še prehodzi čeľadz maľovana. :|

2. Čeľadz maľovana, paropci jag dubi,
|: a či to še, Bože, sušedovim ľubi. :|

3. Tota naša hiža, tota sama krajna,
|: ľupce me, paropci, bo ja dzevka fajna. :|

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

24 Šej, haj, zašpeval mi ftaček

Skároš (Abov)
ľúbostná

♩ = 180 *rezko*

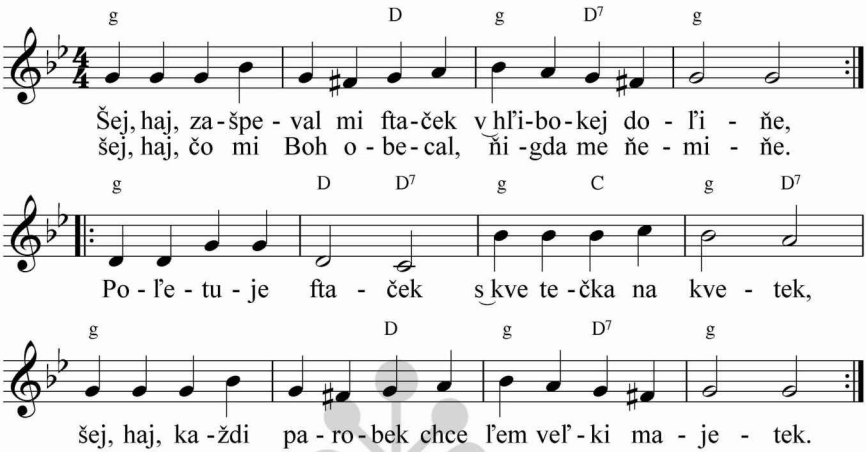

1. Šej, haj, zašpeval mi ftaček v hľibokej doľiňe,
šej, haj, čo mi Boh obecal, ňigda me ňemiňe.
|: Poľetuje ftaček s kvetečka na kvetek,
šej, haj, každi parobek chce ľem veľki majetek. :|

2. Šej, haj, kebi ja, beťaru, majeteček mala,
šej, haj, vera bi ja sebe druheho hľedala.
|: Poľetuje ftaček s kvetečka na kvetek,
šej, haj, každi parobek chce ľem veľki majetek. :|

3. Šej, haj, ňebraňce mi, mamko, šuhaja ľubovac,
šej, haj, bo vera budzece šumnoho žeca mac.
|: I žeca šumnoho, i gazdu dobroho,
šej, haj, ľem vi mňe, mamočko, ňebraňce od ňoho. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

25 Urezala paľec

Košické Hámre (Abov)
žartovná, k tancu polka

♩ = 120 *mierne, krokom*

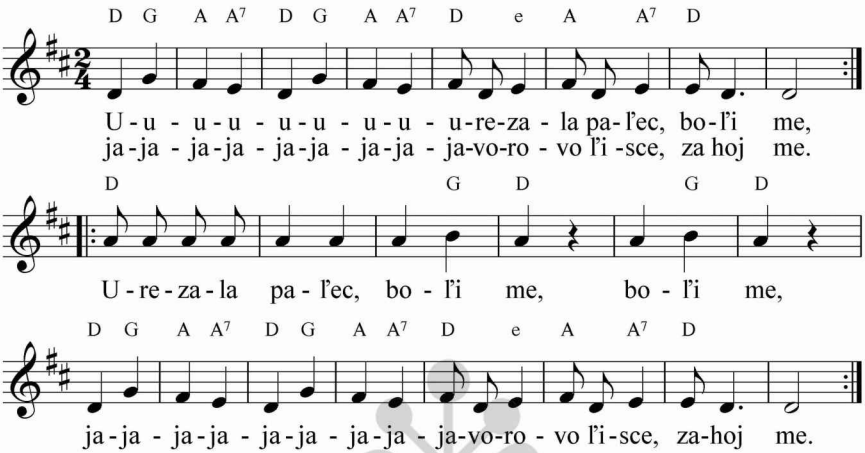

1. U-u-u-u-u-u-u-u-urezala paľec, boľi me,
ja-ja-ja-ja-ja-ja-ja-ja-javorovo ľisce, zahoj me.
|: Urezala paľec, boľi me, boľi me,
ja-ja-ja-ja-ja-ja-ja-ja-javorovo ľisce, zahoj me. :|

2. Dzi-dzi-dzi-dzi-dzi-dzi-dzi-dzi-dzirava maštaľeň na verchu,
u-u-u-u-u-u-u-u-ukradľi mi stamac frajerku.
|: Dzirava maštaľeň na verchu, na verchu,
u-u-u-u-u-u-u-u-ukradľi mi stamac frajerku. :|

Centrum pre tradičnú

26 Uśňiže mi, uśňi

Nováčany (Abov)
uspávanka

(♩ = 70) *voľne, pomaly*

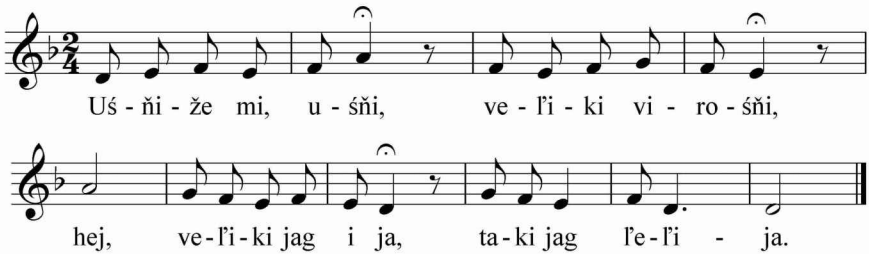

1. Uśňiže mi, uśňi, veľiki virośňi,
   hej, veľiki jag i ja, taki jag ľeľija.

2. Uśňiže mi, uśňi, takim malim sňičkom,
   hej, bo ce ja poneśem do poľa hodňičkom.

3. Do poľa hodňičkom a i ľesičkami,
   hej, tam ce ja prikrijem z buka ľistočkami.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

27 Vibierajce, mamko moja

Košická Belá (Abov)
svadobná

♩ = 100 *mierne, krokom*

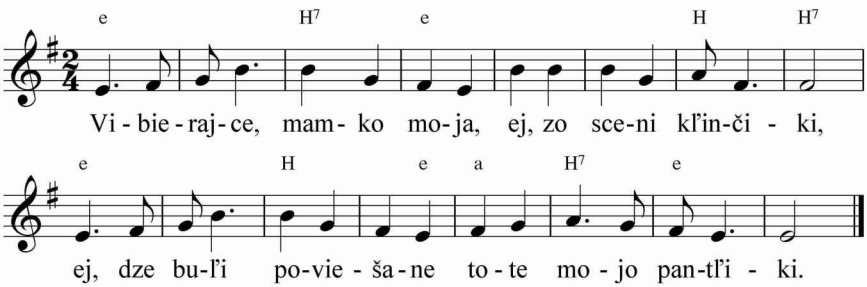

1. Vibierajce, mamko moja,
ej, zo sceni kľinčiki,
ej, dze buľi poviešane
tote mojo pantľiki.

2. Šej, hoj, pantľičočki mojo,
ej, všeľijakej farbi,
ej, jaki to, ej, jaki to ten
dzievocki švet marni.

3. Ej, marni je, ej, premarni je,
ej, jak kvietočok jarni,
ej, jak slunočko zašveci,
ta kvietočok odľeci.

4. Ej, kvietočok mi odľeci,
ej, š ňim i moja mladosc,
kamaratko moja ľuba,
ej, višla mi na marnosc.

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

28 Visoka sosna horela

Myslava (Abov)
svadobná

♩ = 90 *mierne, krokom*

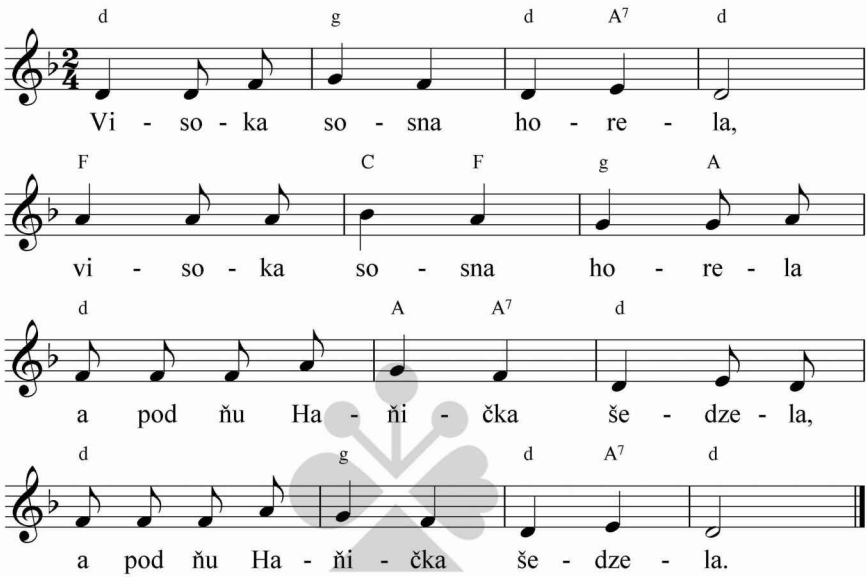

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

1. |: Visoka sosna horela :|
   |: a pod ňu Haňička šedzela. :|

2. |: Iskerki na ňu padaľi :|
   |: a šicke paropci plakaľi. :|

3. |: Hibaj ten jeden ňeplakal, :|
   |: čo še š ňu najvecej oblapal. :|

4. |: Z rečicami vodu nošeľi :|
   |: a šicke paropci hašeľi. :|

5. |: Hibaj ten jeden ňehašel, :|
   |: čo še š ňu najvecej pocešel. :|

29 Z rozmariji pokretečku

Vyšná Myšľa (Abov)
ľúbostná

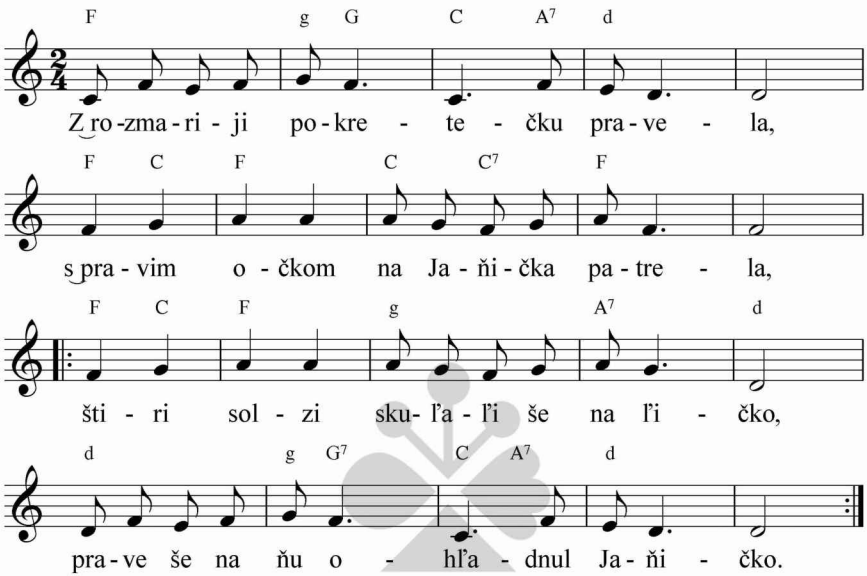

Centrum pre tradičnú

1. Z rozmariji pokretečku pravela,
s pravim očkom na Jaňička patrela,
|: štiri solzi skuľaľi še na ľičko,
prave še na ňu ohľadnol Jaňičko. :|

2. A čom plačeš, čo narekaš, Haňičko,
ozdaj ci še ňepači mojo ľičko.
|: Povec teraz, bo še rozejs možeme,
pokeľ pri oltaru ňeprišahňeme. :|

Zemplín

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

30 A muj mili

Poruba pod Vihorlatom (Zemplín)
žartovná

♩ = 100 *rezko*

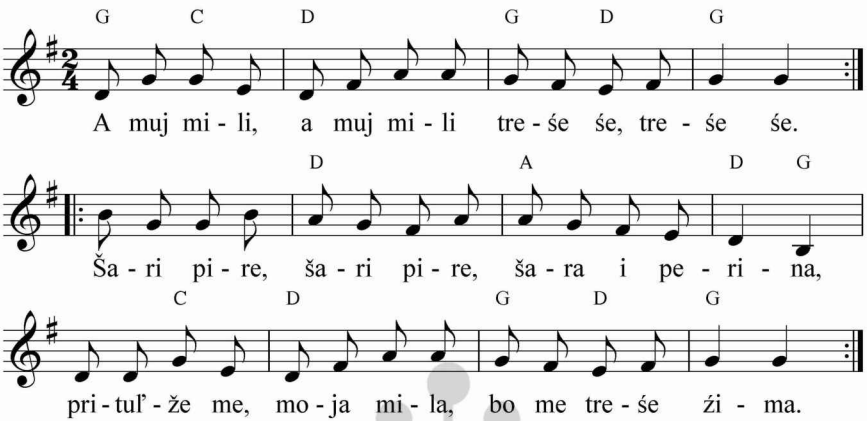

1. A muj mili, a muj mili treśe śe, treśe śe,
a muj mili, a muj mili treśe śe, treśe śe.
|: Šari pire, šari pire, šara i perina,
prituľže me, moja mila, bo me treśe źima. :|

2. A na hure, a na hure tuľipan, tuľipan,
pod ľipinu, pod ľipinu piše pan, piše pan.
|: Mača pirko, mača pirko do ľedu, do ľedu,
ľepša ľubosc, ľepša ľubosc od medu, od medu. :|

3. Šicki ľudzi, šicki ľudzi ohvarjaju joho,
že gubaňa, že gubaňa ňe joho, ňe joho.
|: Šari pire, šari pire, šara i perina,
prituľže me, moja mila, bo me treśe źima. :|

Centrum pre tradičnú

31 A na hore, a na hore

Stanča (Zemplín)
k tancu *čardáš*

♩ = 180 *rezko*

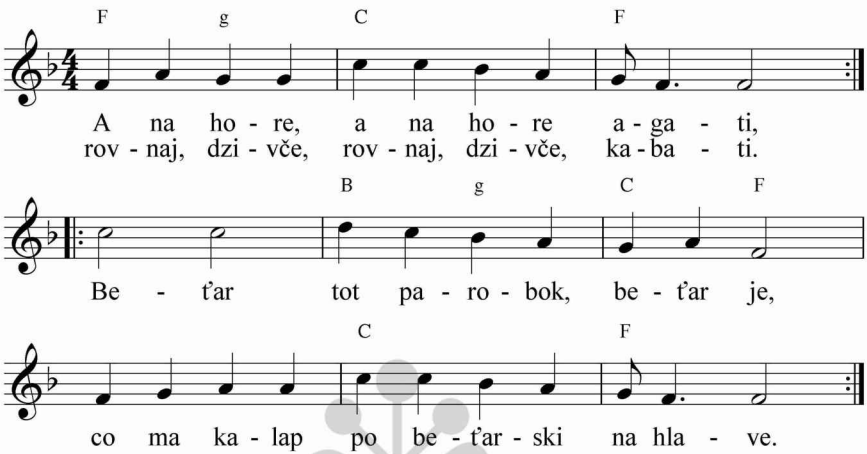

1. A na hore, a na hore agati,
rovnaj, dzivče, rovnaj, dzivče, kabati.
|: Beťar tot parobok, beťar je,
co ma kalap po beťarski na hlave. :|

2. Ja jich rovnac, ja jich rovnac ňebudzem,
bo ja tvoja, bo ja tvoja ňebudzem.
|: Beťar tot parobok, beťar je,
co ma kalap po beťarski na hlave. :|

3. A na hore, a na hore šalvija,
toto dzivče, toto dzivče vźal bi ja.
|: Beťar to dzivočka, beťar je,
co ma vlasi skandžurene na hlave. :|

4. Upadlo mi, upadlo mi do dzeki,
bo ma dričok, bo ma dričok široki.
|: Beťar to dzivočka, beťar je,
co ma vlasi skandžurene na hlave. :|

5. A ja taka, a ja taka dzivočka,
rada vijem, rada vijem piročka.
|: Beťar to dzivočka, beťar je,
co ma vlasi skandžurene na hlave. :|

6. Rada vijem, rada vijem, rada dam,
aj za kalap, aj za kalap zakladam.
|: Beťar to dzivočka, beťar je,
co ma vlasi skandžurene na hlave. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

32 A na hure, a na hure

Brekov (Zemplín)
dievčenská

♩ = 180 *rezko*

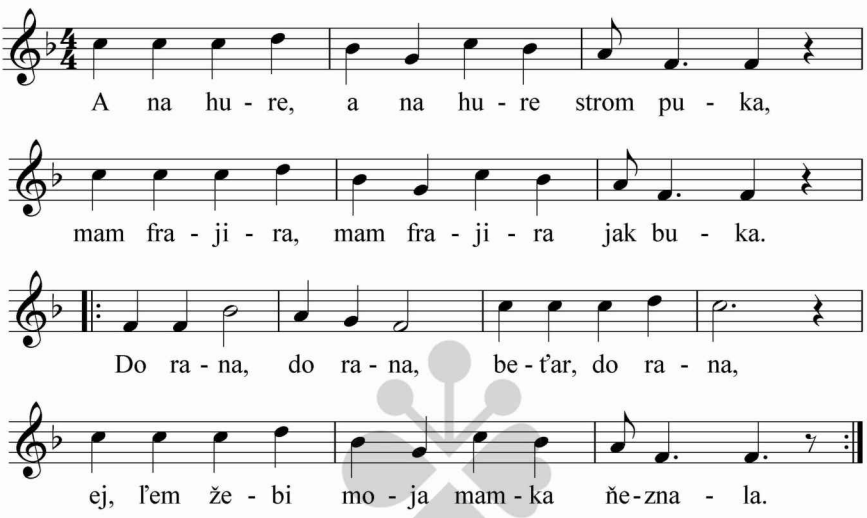

1. A na hure, a na hure strom puka,
mam frajira, mam frajira jak buka.
|: Do rana, do rana, beťar, do rana,
ej, ľem žebi moja mamka ňeznala. :|

2. Posadzelam čereśenku na dvore,
dzem stavala z mojim milim do zore.
|: Do rana, do rana, beťar, do rana,
ej, ľem žebi moja mamka ňeznala. :|

33 A tu hura, a tu hura

Parchovany (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 180 *rezko*

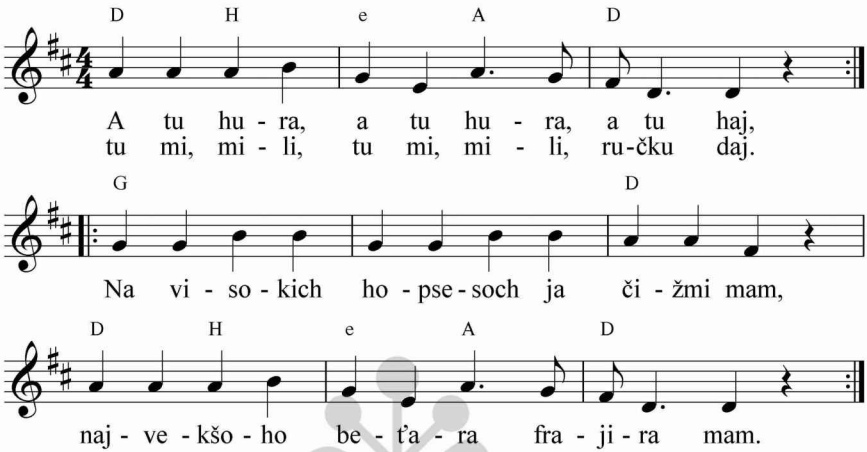

1. A tu hura, a tu hura, a tu haj,
tu mi, mili, tu mi, mili, ručku daj.
|: Na visokich hopsesoch ja čižmi mam,
najvekšoho beťara frajira mam. :|

2. Mila moja rozmariju sadzila,
rano, večar poľivac ju chodzila.
|: Na visokich hopsesoch ja čižmi mam,
najvekšoho beťara frajira mam. :|

Centrum pre ľudovú ľudovú kultúru

34 Beželo dziučatko

Horovce (Zemplín)
k tancu typu *krucena*

♩ = 94 *mierne, krokom*

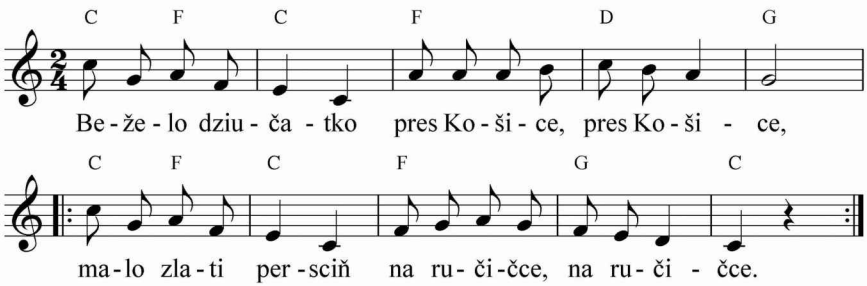

1. Beželo dziučatko pres Košice, pres Košice,
   |: malo zlati persciň na ručičce, na ručičce. :|

2. Ja na ňu zavolal, dze tak bežiš, dze tak bežiš,
   |: že ti aňi na mňe ňepopatriš, ňepopatriš. :|

3. Ked ja koňa pojil pri Dunaju, pri Dunaju,
   |: mila vodu brala ľem pri kraju, ľem pri kraju. :|

4. Ja na ňu zavolal, poc daľej brac, poc daľej brac,
   |: vona zaplakala, bojim śe bars, bojim śe bars. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

35 Budu hrac

Zámutov (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 180 *rezko*

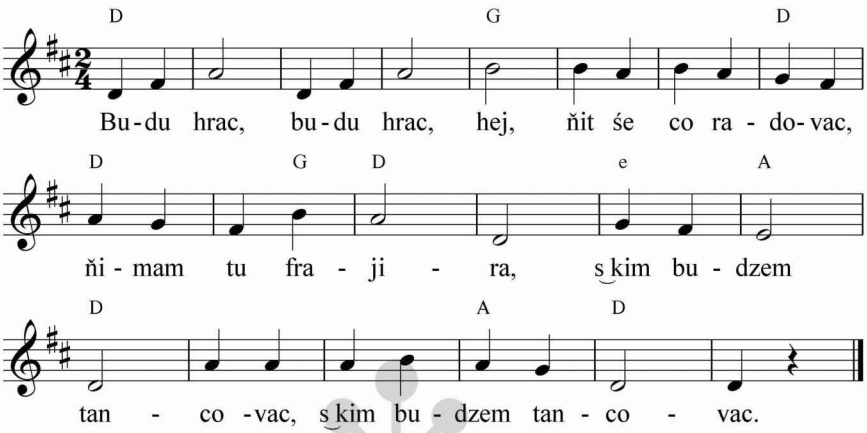

1. Budu hrac, budu hrac, hej,
ňit śe co radovac,
ňimam tu frajira,
s kim budzem tancovac,
s kim budzem tancovac.

2. Taka ja dzivočka,
ej, aňi mi pari ňit,
aňi v Zamutove
pre mňe frajira ňit,
pre mňe frajira ňit.

Centrum pre ľudovú kultúru

36 Bul ja beťar

Zámutov (Zemplín)
mládenecká

♩ = 86 *mierne, krokom*

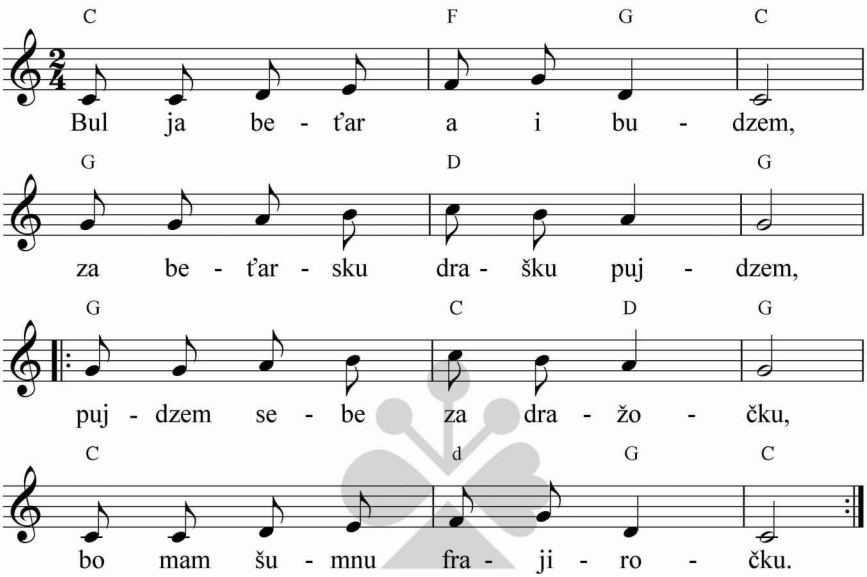

Centrum pre tradičnú

1. Bul ja beťar a i budzem, za beťarsku drašku pujdzem,
   |: pujdzem sebe za dražočku, bo mam šumnu frajiročku. :|

2. Dzivčatočko bile, šumne, viprovadz me na zahumňe,
   |: na zahumňe, na źeľene, pot čerešňe, pot červene. :|

3. Na zahumňe, na źeľene, tam, dze kvitňe fijaločka,
   |: viprovadz me, dzivčatočko, budzeš moja frajiročka. :|

37 Ča, volki, do stodolki

Zámutov (Zemplín)
žartovná

♩ = 108 *mierne, krokom*

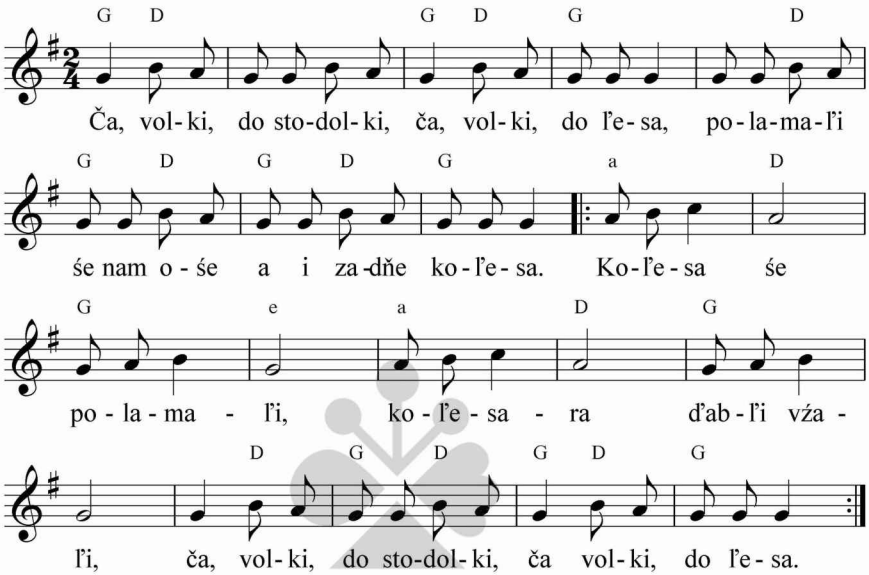

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

Ča, volki, do stodolki, ča, volki, do ľesa,
polamaľi še nam oše a i zadňe koľesa.
|: Koľesa še polamaľi, koľesara ďabľi vžaľi,
ča, volki, do stodolki, ča, volki do ľesa. :|

38 Čija to dzivočka

Zámutov (Zemplín)
svadobná

♩ = 120 *mierne, krokom*

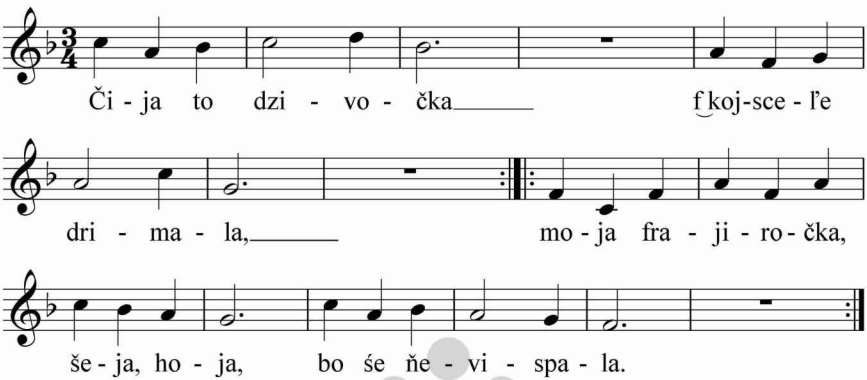

1. |: Čija to dzivočka f kojsceľe drimala, :|
   |: moja frajiročka, šeja, hoja, bo śe ňevispala. :|

2. |: Bo śe ňevispala ot fčera večara, :|
   |: že ja pri ňej ňebul, šeja, hoja, do biloho rana. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

39 Do haju, lišočka

Zámutov (Zemplín)
k jarnému chorovodu

♩ = 120 *mierne rýchlo*

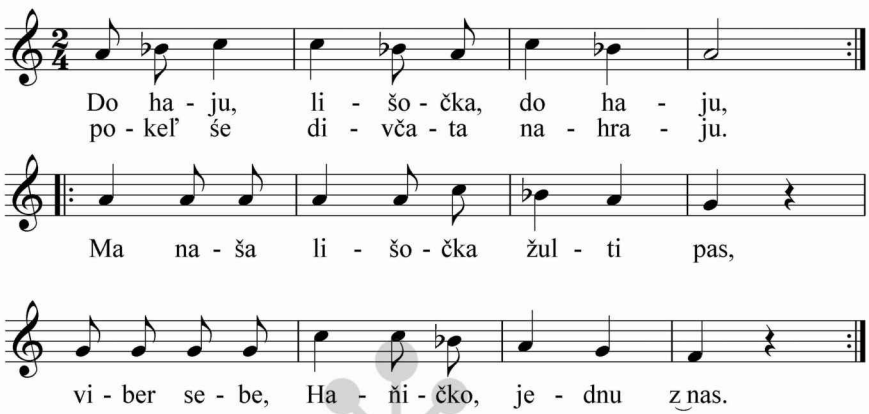

1. Do haju, lišočka, do haju,
pokeľ še divčata nahraju.
|: Ma naša lišočka žulti pas,
viber sebe, Haňičko, jednu z nas. :|

2. Nasipalam hrachu do korca,
ňedajce me, mamko, za gdovca.
|: Bo gdovec bi me furt ohvarjal,
že vun peršu ženu ľepšu mal. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

40 Dreveni mostočok

Markovce (Zemplín)
mládenecká

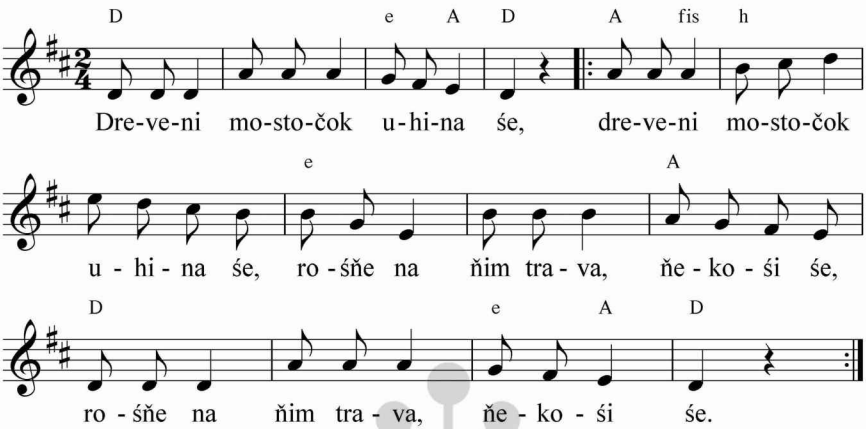

1. Dreveni mostočok uhina śe,
|: dreveni mostočok uhina śe,
rośńe na ňim trava, ňekośi śe,
rośńe na ňim trava, ňekośi śe. :|

2. Kebi ja tot mostok arendoval,
|: kebi ja tot mostok arendoval,
ľepši bi ja joho arendoval,
ľepši bi ja joho arendoval. :|

3. Červeni i bili ruže sadzil,
|: červeni i bili ruže sadzil,
co najkrajše dzivče odprovadzil,
co najkrajše dzivče odprovadzil. :|

4. Odprovadz me, mila, až do mesta,
|: odprovadz me, mila, až do mesta,
na mňe napadala patroľ češka,
na mňe napadala patroľ češka. :|

Centrum pre tradičnú

41 Dze je hura

Zámutov (Zemplín)
mládenecká, k tancu typu *krucena*

♩ = 90 *mierne, krokom*

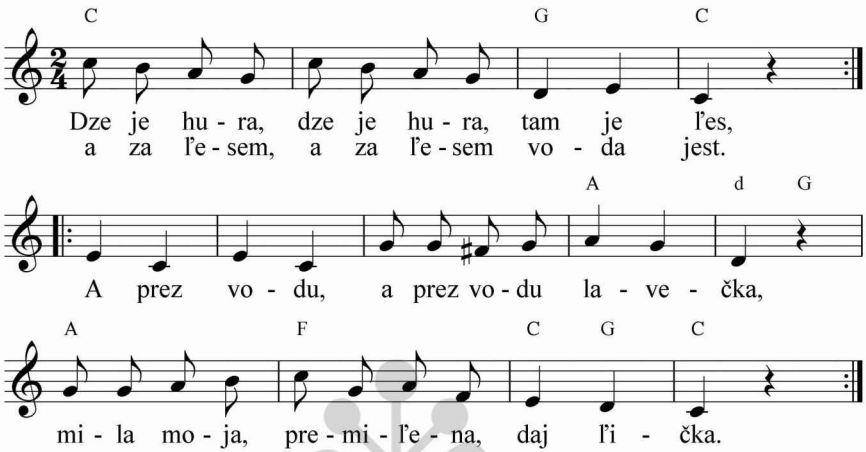

1. Dze je hura, dze je hura, tam je ľes,
a za ľesem, a za ľesem voda jest.
|: A prez vodu, a prez vodu lavečka,
mila moja, premiľena, daj ľička. :|

2. Dze je hura, dze je hura, tam je ľes,
a za ľesem, a za ľesem voda jest.
|: A za vodu, a za vodu koštrabi,
mila moja, premiľena, daj gambi. :|

3. Ja bi dala, ja bi dala, ti bi vźal,
chto bi chlapca, chto bi chlapca koľisal.
|: Jest tam doma, jest tam doma stara mac,
budze dzivče, abo chlapca koľisac. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

42 Ej, už bulam´ še davno

Vojčice (Zemplín)
k tancu *karička*

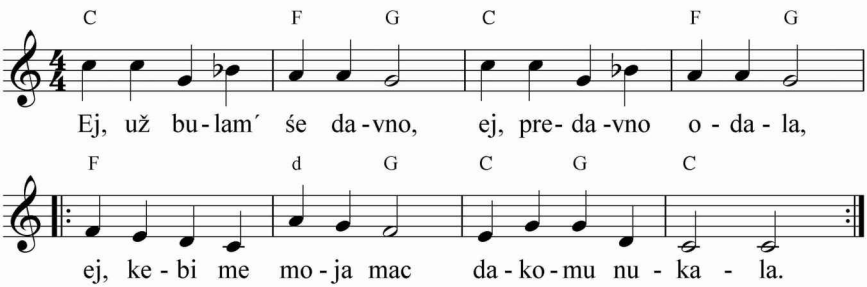

1. Ej, už bulam´ še davno,
ej, predavno odala,
|: ej, kebi me moja mac
dakomu nukala. :|

2. Ej, ja svojej maceri,
ej, nukac še ňekažem,
|: ej, bo ja mam frajira,
dze še ľem ukažem. :|

3. Ej, pric do nas, šuhaju,
ej, pric do nas chočkedi,
|: ej, ňe tot ja rozum mam,
co ja mala tedi. :|

4. Ej, bo je išček tedi,
ej rozuma ňemala,
|: ej, mesto bilich konop,
ej, źeľeni brala. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

43 Fašengi, fašengi

Zámutov (Zemplín)
na fašiangy

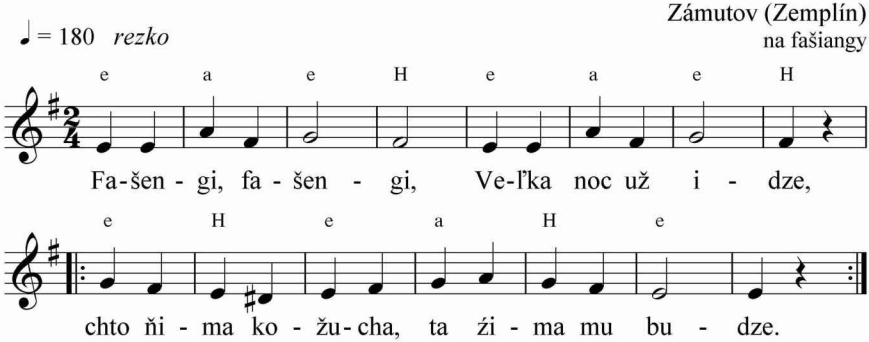

1. Fašengi, fašengi, Veľka noc už idze,
   |: chto ňima kožucha, ta źima mu budze. :|

2. Ja ňimam, ja ňimam, ta ľem śe tak trešem,
   |: dajce mi slaňinki, naj śe kus vipašem. :|

3. Fašengi su na to, napijme śe zato,
   |: chto śe nam čuduje, naj sam fašenguje. :|

4. Fašengi, fašengi, daj, židze, paľenki,
   |: kec ňedaš paľenki, ňebudu fašengi. :|

5. Fašengi, fašengi, fašengovo časi,
   |: źedľi sme slaňinu, źidzme i kolbasi. :|

6. Fašengi śe konča, Veľki pust nastava,
   |: naša basa smutna, že nam hrac prestava. :|

7. Baso naša, baso, už nam ňebudzeš hrac,
   |: kriva štreda prišla, ňešmi śe tancovac. :|

8. Baso naša, baso, už śi inam dohrala,
   |: až do veľkej noci budzeš pochovana. :|

9. Veľka noc prichodzi, bim śe vidavala,
   |: kebi śe dajaka bida zdohadala. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

44 Hej, koňe mi za vodu

Vranov nad Topľou (Zemplín)
mládenecká

pomaly, voľne

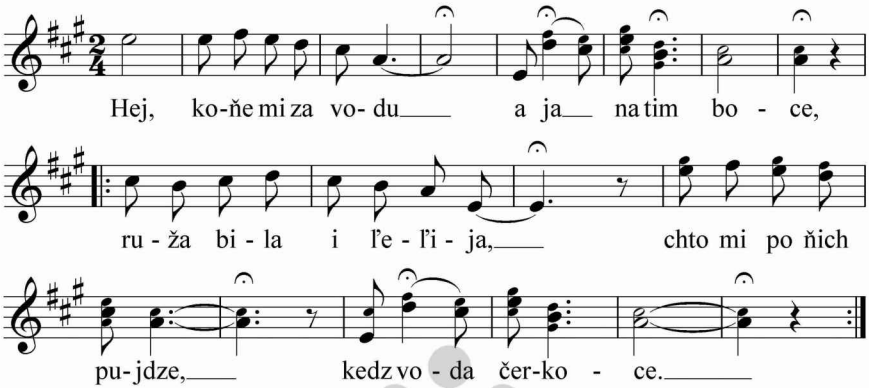

1. Hej, koňe mi za vodu a ja na tim boce,
|: ruža bila i ľeľija, chto mi po ňich pujdze,
kedz voda čerkoce. :|

2. Hej, čerkotaj, vodička, jak si čerkotala,
|: ruža bila i ľeľija, ľubuj me, Haničko,
jak si ľubovala. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

45 Hej, ňeodaj śe

Budkovce (Zemplín)
žartovná

♩ = 120 *rezko*

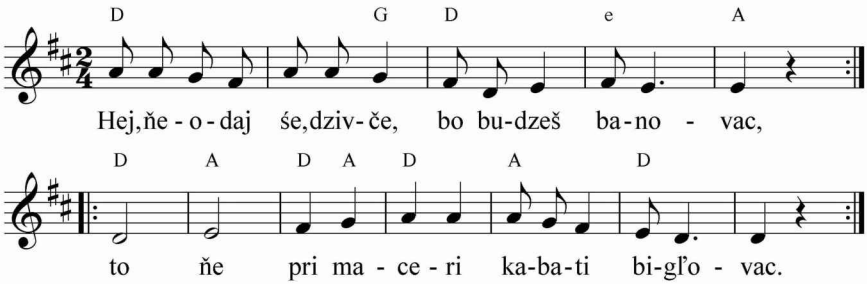

1. |: Hej, ňeodaj śe, dzivče, bo budzeš banovac, :|
   |: to ňe pri maceri kabati bigľovac. :|

2. |: Hej, kabati bigľovac, ľička vimaľovac, :|
   |: bi śi bula suca paropkov ľubovac. :|

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

46 Išlo dziuče popod ľes

Dúbravka (Zemplín)
k tancu *polka*

♩ = 105 *mierne rýchlo*

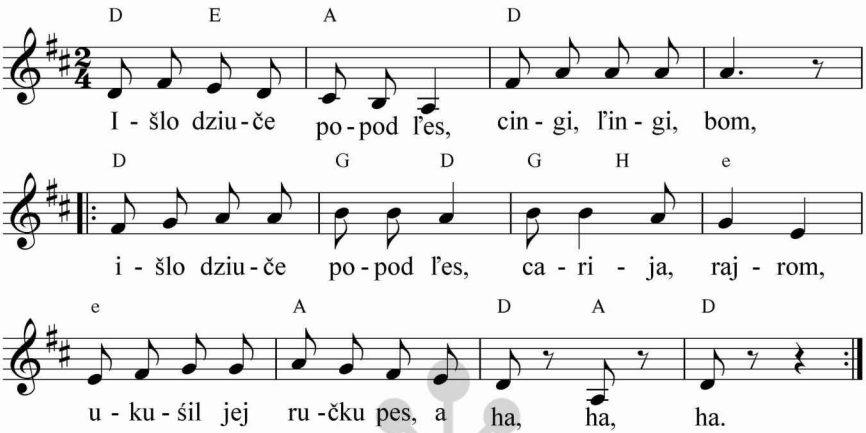

1. Išlo dziuče popod ľes, cingi, ľingi, bom,
|: išlo dziuče popod ľes, carija, rajrom,
ukušil jej ručku pes, a ha, ha, ha. :|

2. Dziuče plače, narika, cingi, ľingi, bom,
|: dziuče plače, narika, carija, rajrom
a pes z ručku ucika, a ha, ha, ha. :|

3. Ňeplač, dziuče, ňič to ci, cingi, ľingi, bom,
|: ňeplač, dziuče, ňič to ci, carija, rajrom,
pes ci ručku zaplaci, a ha, ha, ha. :|

4. Pes ma f pisku sto zlatich, cingi, ľingi, bom,
|: pes ma f pisku sto zlatich, carija, rajrom,
vun ci ručku zaplaci, a ha, ha, ha. :|

Ľudovú kultúru

47 Ja koňe napajal

Dlhé Klčovo (Zemplín)
k tancu *čardáš*

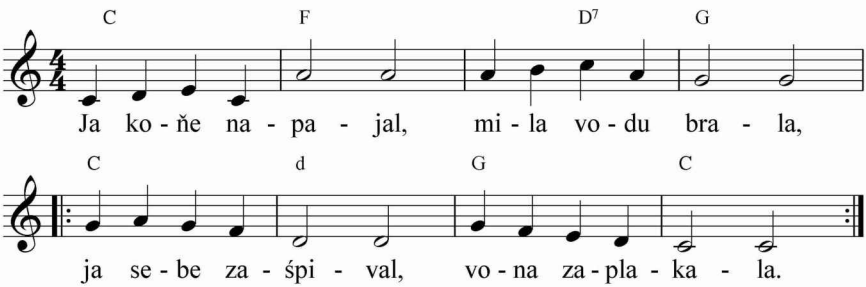

1. Ja koňe napajal, mila vodu brala,
   |: ja sebe zaśpival, vona zaplakala. :|

2. Ja sebe zaśpival na vranim koňičku,
   |: vona zaplakala. Vrac śe, šuhajičku. :|

3. Šuhajičku, šuhaj, bivaj u nas, bivaj,
   |: bivaj do ňedzeľe, mojo pocešeňe. :|

4. Sobota, ňedzeľa, bi mi priľecela,
   |: pondzelok i ftorok, bi ňeprišol o rok. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

48 Jak ja šternac ročki mala

Fekišovce (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 190 *rezko*

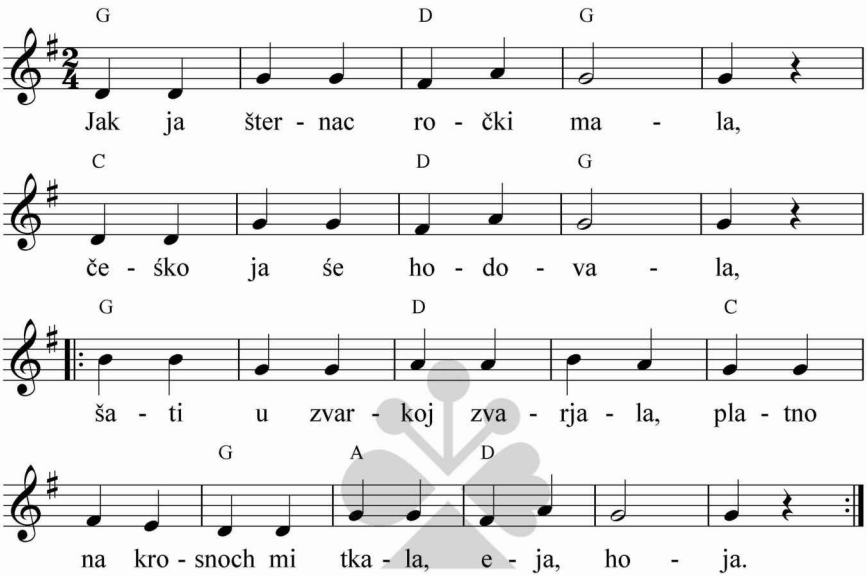

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

1. Jak ja šternac ročki mala,
   češko ja śe hodovala,
   |: šati u zvarkoj zvarjala,
   platno na krosnoch mi tkala, eja, hoja. :|

2. A ked ja śe odavala,
   ta ja kabat z mecha mala
   |: a opľečko u kastočki,
   trimalam´ śe po dzivocki, eja, hoja. :|

3. Teras sukeň krimplenova,
   vizdzirka dijoľenova,
   |: ňit roboti, bigľovaňa,
   dajme śe do tancovaňa, eja, hoja. :|

49 Kapuli šašom

♩ = 90 *mierne, krokom*

Malčice (Zemplín)
k jarnému chorovodu

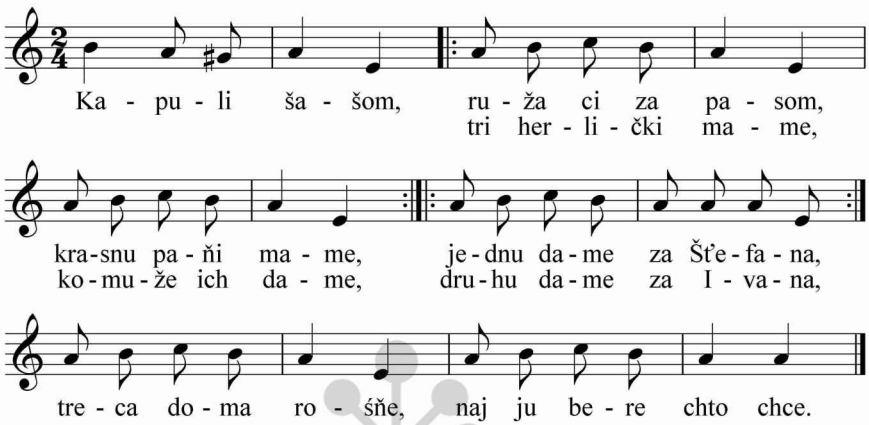
Ka - pu - li ša - šom, ru - ža ci za pa - som,
tri her - li - čki ma - me,
kra-snu pa - ňi ma - me, je - dnu da - me za Šťe - fa - na,
ko - mu - že ich da - me, dru - hu da - me za I - va - na,
tre - ca do - ma ro - śňe, naj ju be - re chto chce.

Kapuli šašom,
ruža ci za pasom,
krasnu paňi mame,
tri herlički mame,
komuže ich dame,
jednu dame za Šťefana,
druhu dame za Ivana,
treca doma rośňe,
naj ju bere, chto chce.

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

50 Kebi bulo ňe pre Hanču

Trebišov (Zemplín)
žartovná, k tancu polka

♩ = 120 *rezko*

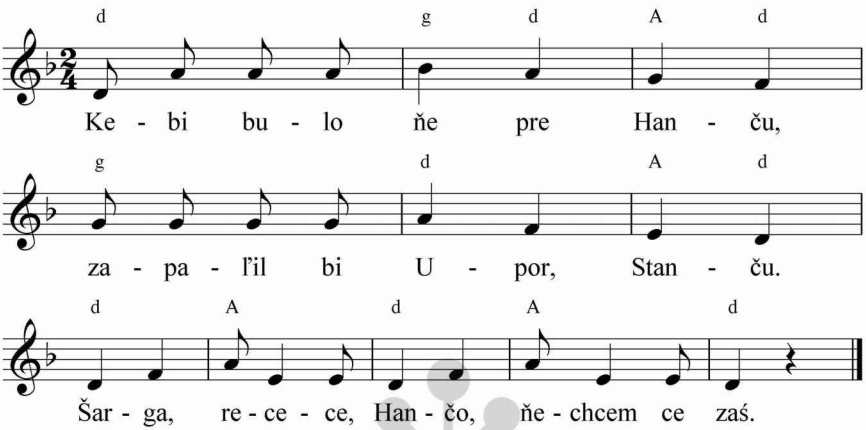

1. Kebi bulo ňe pre Hanču, zapaľil bi Upor, Stanču.
   Šarga, recece, Hančo, ňechcem ce zaś.

2. Upor, Stanču, Mihaľani, škoda, Bože, tri valali.
   Šarga, recece, Hančo, ňechcem ce zaś.

3. A na hore poskočila, talpa še jej rosčipila.
   Šarga, recece, Hančo, ňechcem ce zaś.

4. Zahrajce mi, Cigan, kresňi, že bi še mi talpi zešľi.
   Šarga, recece, Hančo, ňechcem ce zaś.

5. A na hure, na visokej, pri studzence pri hľibokej.
   Šarga, recece, Hančo, ňechcem ce zaś.

6. Ľeži Jaňik porubani, krev še ľeje jarečkami.
   Šarga, recece, Hančo, ňechcem ce zaś.

7. Dumaš, mili, že ja blazen, že ja ci to ňedokažem.
   Šarga, recece, Hančo, ňechcem ce zaś.

8. Dokažem ci toho figľa, že ňebudzem tvoja ňigda.
   Šarga, recece, Hančo, ňechcem ce zaś.

51 Ked ja išol kolo mľina

Vechec (Zemplín)
mládenecká

voľne, pomaly

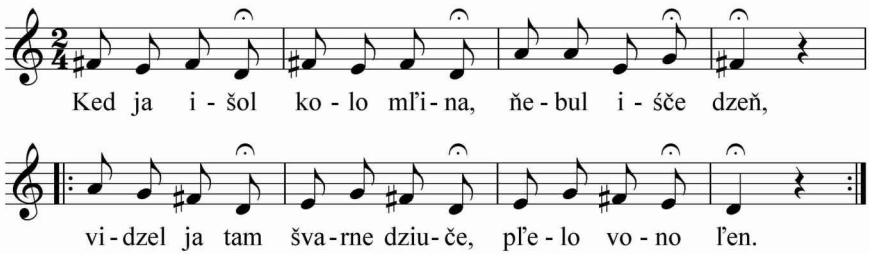

1. Ked ja išol kolo mľina,
ňebul išče dzeň,
|: vidzel ja tam švarne dziuče,
pľelo vono ľen. :|

2. Dobri rano ci vinčuju,
mušiš moja buc.
|: Poňiženě ci dzekuju,
ňeznam ňič robic. :|

3. A či toto ňe robota,
ked ti pľevaš ľen.
|: To me teľo naučila
moja mamka ľem. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

52 Ked me išľi

Závadka (Zemplín)
chorovodná

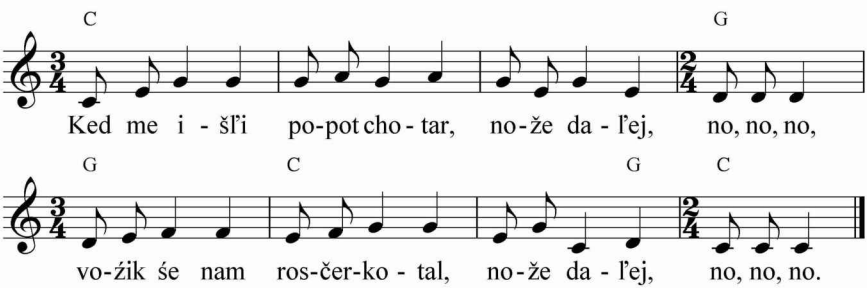

1. Ked me išľi popot chotar, nože daľej, no, no, no,
vožik śe nam rosčerkotal, nože daľej, no, no, no.

2. Zbiraj, mila, koľesočka, nože daľej, no, no, no,
budzeš moja frajiročka, nože daľej, no, no, no.

3. Pred Šivaka viśa lance, nože daľej, no, no, no,
bo tam dziuka ľem na tance, nože daľej, no, no, no.

4. Pred Miżaka zatrubiľi, nože daľej, no, no, no,
žebi kašu ňevariľi, nože daľej, no, no, no.

5. Ľem pirohi o tri rohi, nože daľej, no, no, no,
bo ma Hanča krive nohi, nože daľej, no, no, no.

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

53 Ľeceľi žuravi

Blatné Revištia (Zemplín)
tanečná, žartovná

♩ = 182 *rezko*

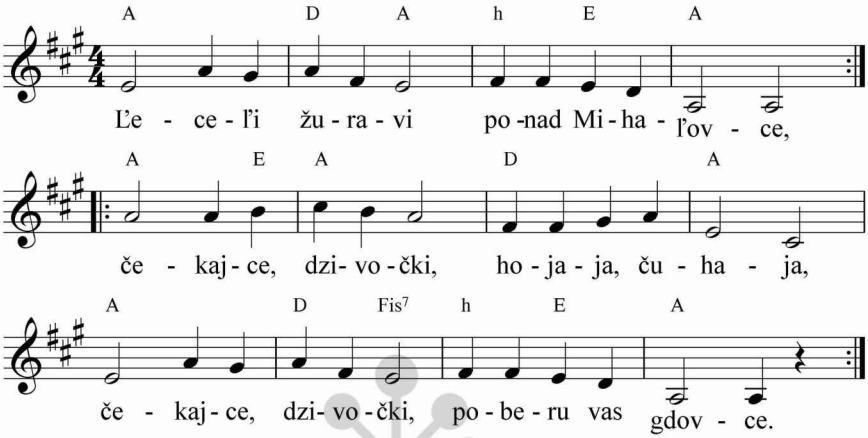

1. |: Ľeceľi žuravi ponad Mihaľovce, :|
|: čekajce, dzivočki, hojaja, čuhaja,
čekajce, dzivočki, poberu vas gdovce. :|

2. |: Gdovce śe ženiľi, gdovice pobraľi, :|
|: paradne dzivočki, hojaja, čuhaja,
paradne dzivočki na viber ostaľi. :|

3. |: Ľeceľi žuravi, jeden ňemal pari, :|
|: ľepši gdovec mladi, hojaja, čuhaja,
ľepši gdovec mladi, jak parobok stari. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

54 Mala ja frajiroch

Hudcovce (Zemplín)
žartovná

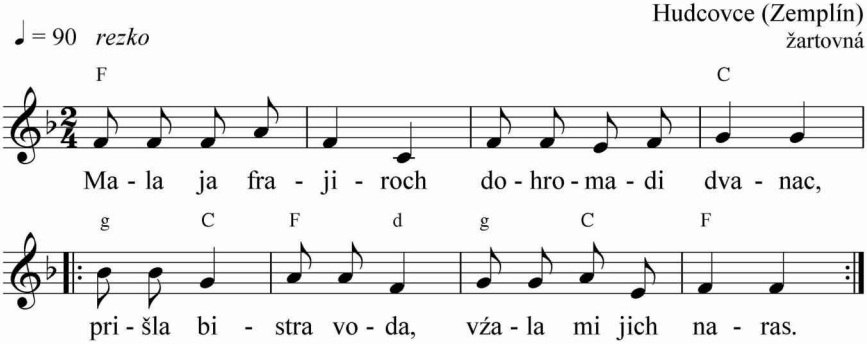

1. Mala ja frajiroch dohromadi dvanac,
   |: prišla bistra voda, vźala mi jich naras. :|

2. Frajirečko moja, ňeveľo mam poľa,
   |: ňevirobi ci śe bila ručka tvoja. :|

3. Zrada je, mamičko, zrada je nademnu,
   |: stanulam na kamiň, zlamal śe podemnu. :|

4. Stanulam na druhi, ňi tot ňebul tuhi,
   |: stanulam na treci, takoj zo mnu ľeci. :|

5. Hucovce, to valal okruhli jak taľar,
   |: mam u ňim frajira, maľoval ho maľar. :|

6. Boľi me śerdečko, sama ňeznam čomu,
   |: znala bi ja čomu, ňit povedzec komu. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

55 Mila moja, dze śi bula

Dlhé Klčovo (Zemplín)
mládenecká, k tancu *čardáš*

♩ = 178 *rezko*

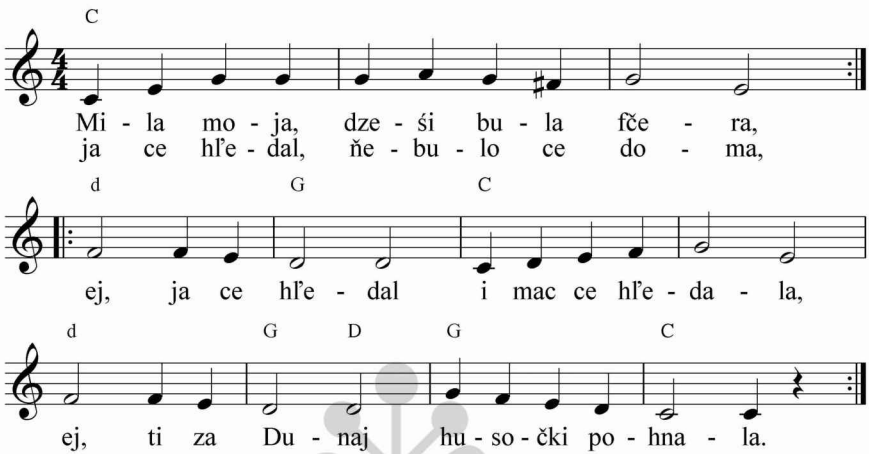

1. Mila moja, dze śi bula fčera,
ja ce hľedal, ňebulo ce doma,
I: ej, ja ce hľedal i mac ce hľedala,
ej, ti za Dunaj husočki pohnala. :I

2. Ti za Dunaj husočki pohnala,
dze ňerosla śidzem ročki trava,
I: ej, dze śe pasla kačka i s kačecom,
ej, tam śe ľubil šuhaj i z dzivčecom. :I

3. Mila moja a jaka śi bľada,
či śi chora, či śe ľubiš rada,
I: ej, ňechora ja, ňeľubim śe rada,
ej, stoji na mňe preveľika zrada. :I

Centrum pre výskum ľudovej kultúry

56 Muj frajir naveľo

Pozdišovce (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 180 *rezko*

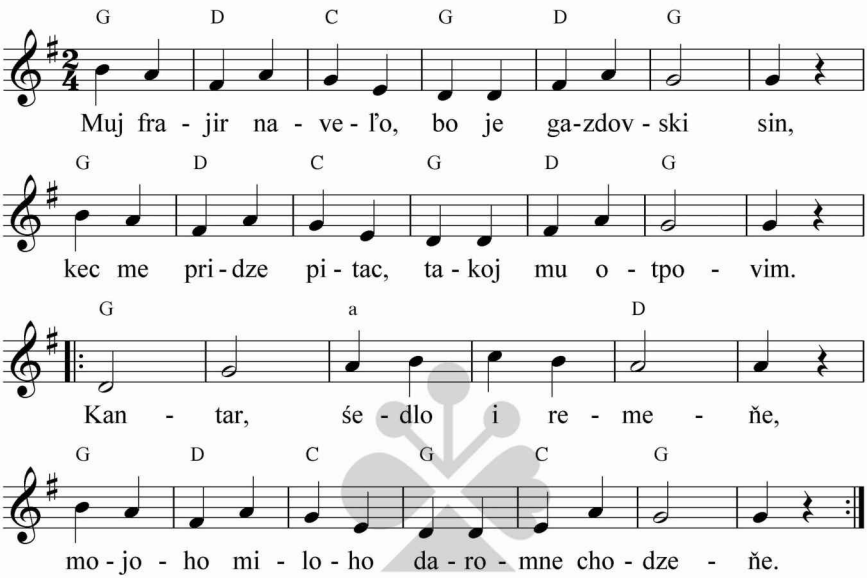

Centrum pre tradičnú

1. Muj frajir naveľo, bo je gazdovski sin,
kec me pridze pitac, takoj mu otpovim.
|: Kantar, śedlo i remeňe,
mojoho miloho daromne chodzeňe. :|

2. Kec me pridze pitac, takoj mu otpovim,
kec śi gazdovski sin, hľedaj sebe roveň.
|: Kantar, śedlo i remeňe,
mojoho miloho daromne chodzeňe. :|

57 Ňe do śena

Zámutov (Zemplín)
žartovná, k tancu typu *krucena*

♩ = 86 *mierne, krokom*

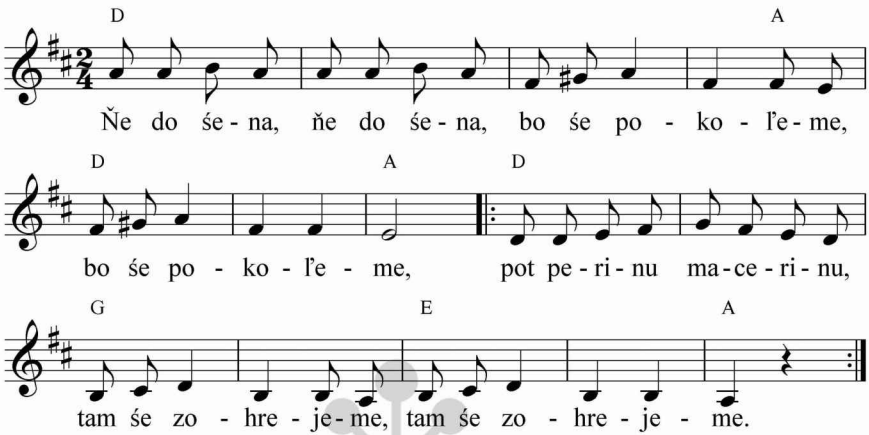

1. Ňe do śena, ňe do śena,
bo śe pokoľeme, bo śe pokoľeme,
|: pot perinu macerinu,
tam śe zohrejeme, tam śe zohrejeme. :|

2. Ňe do prosa, ňe do prosa,
bo tam źimna rosa, bo tam źimna rosa,
|: pot perinu macerinu,
bi śi tam virosla, bi śi tam virosla. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

58 Ňechoce, paropci

Parchovany (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 180 *rezko*

G a D G

Ňe-cho - ce, pa - ro - pci, ňe - cho - ce po no - ci,
naj to - to dziu - če śpi, co ma ča - rne o - či.

G D G e A D

Ko - lo Du - na - ja, ko - lo ši - ro - ho,

G e a D G

ňe - choc, mi - li, kra - jom, bo spa - dňeš do ňo - ho.

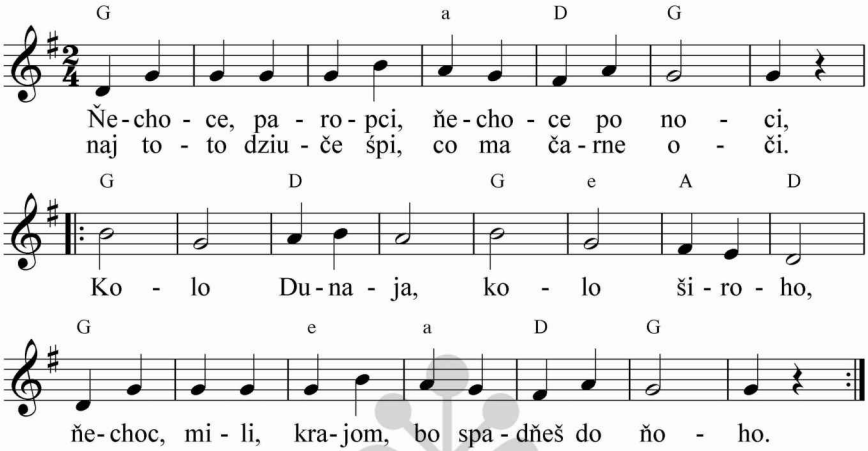

1. Ňechoce, paropci, ňechoce po noci,
naj toto dziuče śpi, co ma čarne oči.
|: Kolo Dunaja, kolo široho,
ňechoc, mili, krajom, bo spadňeš do ňoho. :|

2. Ňeveľo ja chodzil, uš śi zunovala,
uš śi tot oblačok zamurovac dala.
|: Kolo Dunaja, kolo široho,
ňechoc, mili, krajom, bo spadňeš do ňoho. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

59 Ňešedňem ja na lavočku

Jovsa (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 180 *rezko*

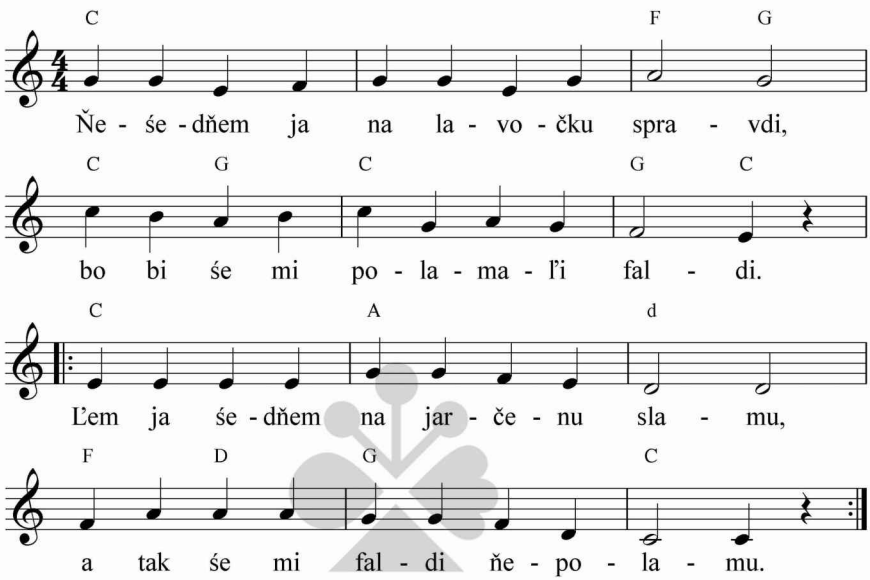

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

1. Ňešedňem ja na lavočku spravdi,
bo bi še mi polamaľi faldi.
|: Ľem ja šedňem na jarčenu slamu,
a tak še mi faldi ňepolamu. :|

2. A jaki naš prikľet poripani,
poripal ho mili z ostrohami.
|: A ja naňho aňi ňekričela,
bo ja rada, že mi ho vidzela. :|

60 Oči, oči, čarne oči

Budkovce (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 180 *rezko*

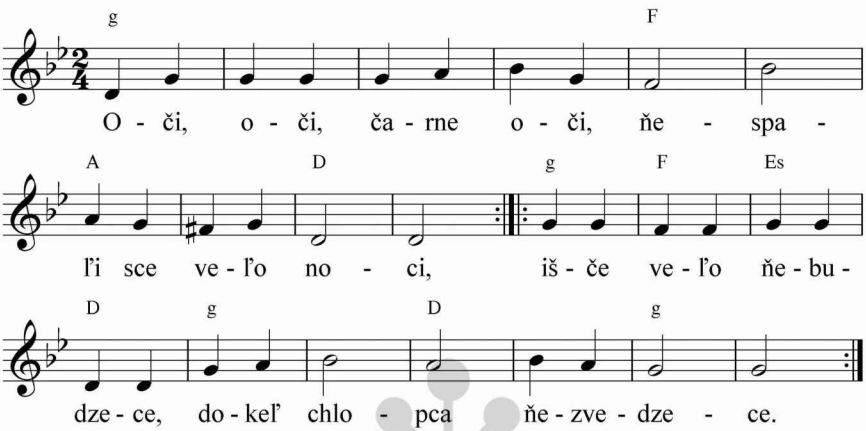

1. |: Oči, oči, čarne oči, ňespaľi sce veľo noci, :|
   |: išče veľo ňebudzece, dokeľ chlopca ňezvedzece. :|

2. |: Mila moja, ňemurgoci, ket ja pridzem ku ce v noci. :|
   |: Dzeže bi ja murgotala, ľedvom ci še dočekala. :|

Ústredie ľudovej kultúry

61 Odavac śe budu

Rakovec nad Ondavou (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 110 *rezko*

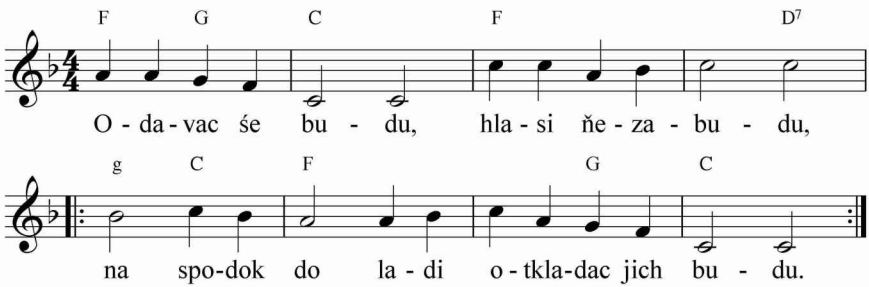

1. Odavac śe budu, hlasi ňezabudu,
   |: na spodok do ladi otkladac jich budu. :|

2. A co kraši, do priskrinka,
   |: žebim´ ňezabudla, kedim´ bula dzivka. :|

3. Śpivanočki mojo, keľo vas veľo znam,
   |: a jak ja śe odam, dzeže vas podzec mam. :|

4. Vijdzem na zahumňe, na orane poľo,
   |: tam ja vas pośejem, śpivanočki mojo. :|

5. Muj mili śe piši, bo je gazdovski sin,
   |: naj me pridze pitac, či mu ňeodpovim. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

62 Poslala me švekra

Rakovec nad Ondavou (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 180 *rezko*

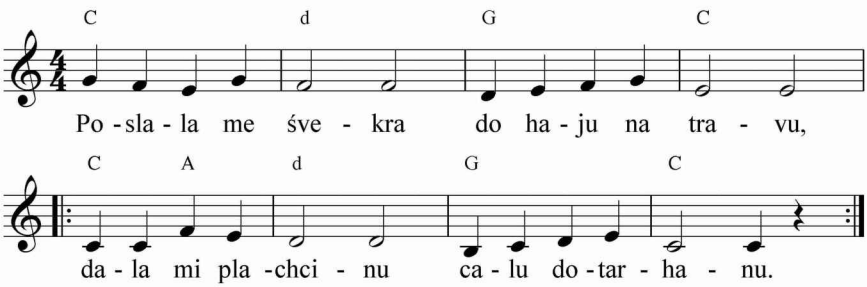

1. Poslala me švekra do haju na travu,
   |: dala mi plachcinu calu dotarhanu. :|

2. Ja travi nažala aš po same traki,
   |: prišla ja do domu, švekra krivo patri. :|

3. Ňepaťˇ, švekro, krivo, ľem ti popaťˇ prosto,
   |: u źeľenim haju travi ňenaroslo. :|

4. Otkrala mi chľeba, jak z javora ľistok,
   |: išče śe pitala, či ja ho źim śicok. :|

5. Ňeźim, švekro moja, zochabim i tebe,
   |: biś mala hojscinu na tim druhim švece. :|

Online knižničnú ľudovú kultúru

63 Sama ja pasuľu sadzila

Zalužice (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 186 *rezko*

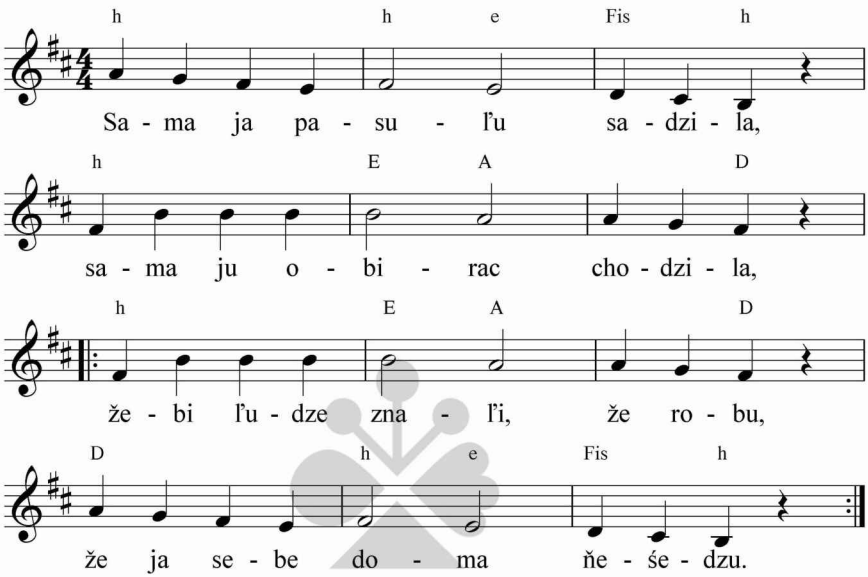

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

1. Sama ja pasuľu sadzila,
sama ju obirac chodzila,
|: žebi ľudze znaľi, že robu,
že ja sebe doma ňešedzu. :|

2. Sama ja jablučka zbirala,
sama jich do bečki davala,
|: naj jablučka hňiju, naj kišňu,
sama z ňich paľenku viciśňu. :|

3. Sama ja konope cahala,
sama ho do vodi mačala,
|: naj muj frajir vidzi, že robu,
že ja sebe doma ňešedzu. :|

64 Stracila ja, stracila

Bracovce (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 180 *rezko*

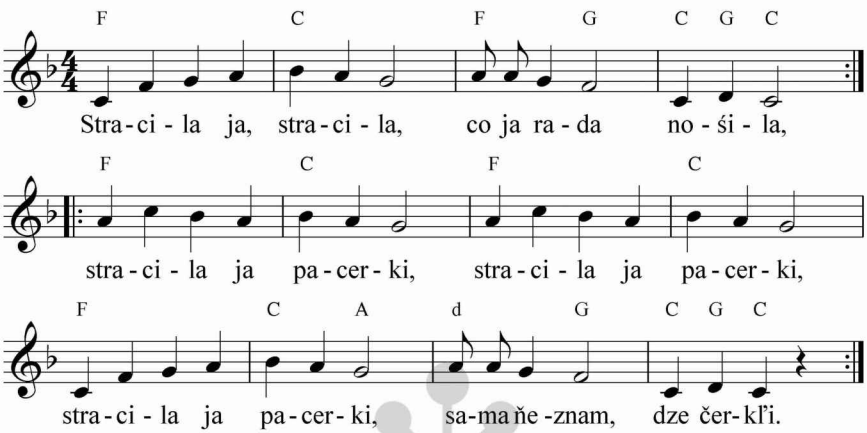

1. |: Stracila ja, stracila, co ja rada nośila, :|
|: stracila ja pacerki, stracila ja pacerki,
stracila ja pacerki, sama ňeznam, dze čerkľi. :|

2. |: Čerkľi voňi na dvore, pri ocovej komore, :|
|: chto jich našol, naj mi da, chto jich našol, naj mi da,
chto jich našol, naj mi da, šak ho Pan Boch požehna. :|

65 U Petrovec f peršim dome

Petrovce nad Laborcom (Zemplín)
regrútska

♩ = 108 *mierne, krokom*

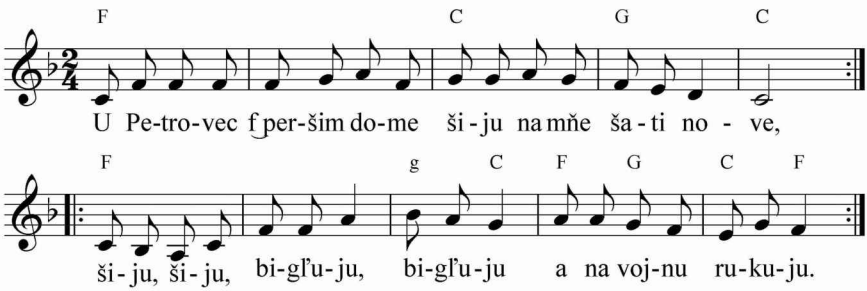

1. |: U Petrovec f peršim dome šiju na mňe šati nove, :|
   |: šiju, šuju, bigľuju, bigľuju a na vojnu rukuju. :|

2. |: Šiju, šiju, ňemerjaju, a paropkov obľikaju, :|
   |: šiju, šuju, bigľuju, bigľuju, už ja do vojni pujdu. :|

3. |: Jak me voňi obľikaľi, ocec i mac zaplakaľi, :|
   |: sinu, sinu, Bože muj, Bože muj, jaki češki munďir tvuj. :|

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

66 Už ňa uhvarila

Stakčínska Roztoka (Zemplín)
k tancu typu *karička*

♩ = 170 *rezko*

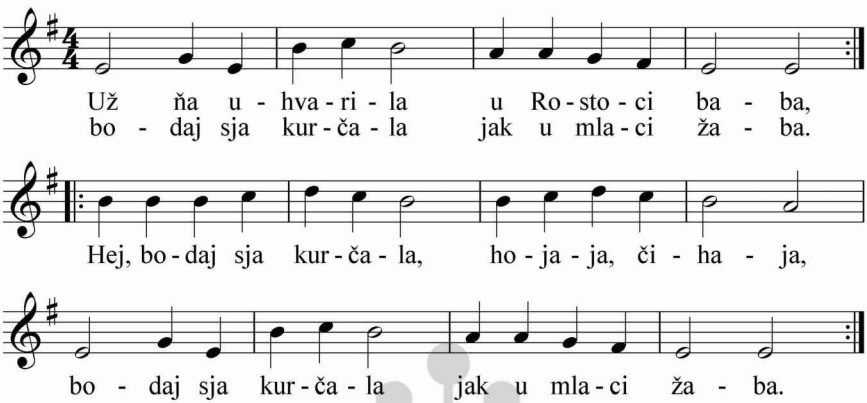

1. Už ňa uhvarila u Rostoci baba,
bodaj sja kurčala jak u mlaci žaba.
|: Hej, bodaj sja kurčala, hojaja, čihaja,
bodaj sja kurčala jak u mlaci žaba. :|

2. Spivajte, ďivčatka, naj bude veselo,
naj sa rozveseľit to rostuckoj selo.
|: Ej, to rostuckoj selo, ej, na bilo zacvilo,
jak by mene za nim serce neboľilo. :|

3. Rostucki ďivčata šumno spivať znajut,
tu na peršuj chyži śi sobi zahrajut.
|: U Rostoci dobre, u Rostoci zdravo,
lemže u Rostoci veselosti malo. :|

Centrum pre tradičnú

67 V našej kerce

Poruba pod Vihorlatom (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 190 *rezko*

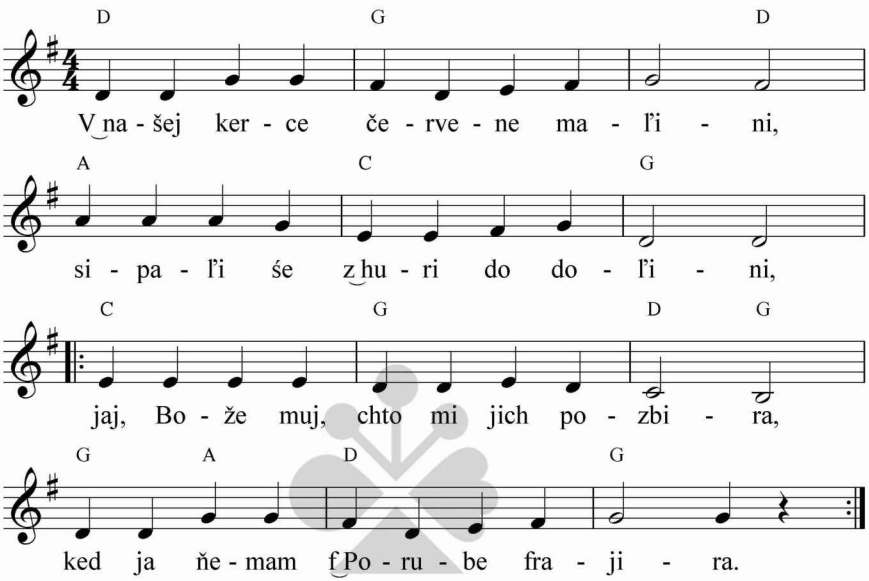

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

1. V našej kerce červene maľini,
sipaľi śe z huri do doľini,
|: jaj, Bože muj, chto mi jich pozbira,
ked ja ňemam f Porube frajira. :|

2. Ja, Bože muj, ňebudzem śe starjac,
šumnam´ dziuka, frajira budu mac,
|: šumnam´ dziuka i ňevesta budu,
horšoho ja ľubovac ňebudu. :|

68 Zlamaľi śe mľinarovi

Trhovište (Zemplín)
k tancu *karička*

♩ = 182 *rezko*

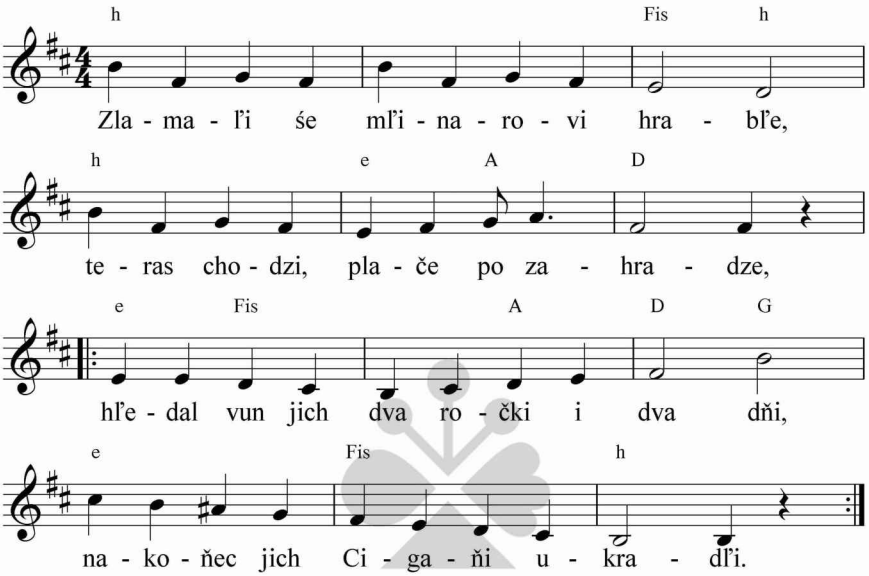

Centrum pre tradičnú

1. Zlamaľi śe mľinarovi hrabľe,
teras chodzi, plače po zahradze,
|: hľedal vun jich dva ročki i dva dňi,
nakoňec jich Cigaňi ukradľi. :|

2. Ukradľi jich na svojo huśľički,
zrobiľi z ňich na basu koľički,
|: zo žeľeza noški na cimbaľe,
teras paťce, jak śe jim to hraje. :|

3. Zatancujem sebe ja veśelo,
zahraj, Cigan, bi śe ňeśedzelo,
|: zahraj Cigan, na toti strunočki,
naj ňeśedza z Tarhoviś dzivočki. :|

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

9 788071 213222
ISBN 978-80-7121-322-2